LƯU CHẤN LONG

TRỒNG & THƯỞNG THỨC
Lan nghệ thuật

SAIGONBOOK *dịch*

NHÀ XUẤT BẢN ĐÀ NẴNG

LƯU CHẤN LONG
SAIGONBOOK *dịch*

Trồng và thưởng thức
Lan nghệ thuật

NHÀ XUẤT BẢN ĐÀ NẴNG

Trồng và thưởng thức
Lan nghệ thuật

LƯU CHẤN LONG
SAIGONBOOK *dịch*

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc: **VÕ VĂN ĐÁNG**

Tổng biên tập: **NGUYỄN ĐỨC HÙNG**

Biên tập: **TRẦM MY**

Vẽ bìa: **VÂN ANH**

Đơn vị liên doanh: **CTY TNHH PHS SÀI GÒN**

In 1000 cuốn. Khổ: 14,5 x 20,5 cm. Giấy TNKHXB số: 102/1644/XB-QLXB Cục xuất bản cấp ngày 16/11/2001. QĐXB số: 1008/QĐXB Nhà xuất bản Đà Nẵng cấp ngày 19/11/2002. In xong và nộp lưu chiểu tháng 12 năm 2003.

LỜI NÓI ĐẦU

Tôi vốn là người yêu thích lan, đã sống và làm việc lâu năm tại vùng núi Mân Nam giàu nguồn tài nguyên hoa lan hoang dã. Đầu thập niên 90 của thế kỷ 20, tôi may mắn được khoa ủy thành phố Chương Châu giao đảm nhiệm chuyên đề quy hoạch hạng mục khoa học kỹ thuật "Điều tra nghiên cứu nguồn tài nguyên hoa lan ở huyện Nam Tĩnh", được dịp đi sâu vào rừng điều tra nghiên cứu nguồn tài nguyên hoa lan và tình tình phân bố của chúng ở Nam Tĩnh, đồng thời học hỏi kinh nghiệm từ những nhà nông trồng lan và bắt đầu mở rộng sưu tập các giống lan lấy từ núi Nam Tĩnh và các giống truyền thống nổi tiếng trong dân gian, lần lượt sưu tập được hơn 100 giống lan mực, kiến lan, hàn lan, lan xuân. Về sau, tôi đã tạo một vườn lan giản dị khoảng hơn 100 mét vuông trên sân thượng của khu nhà ở, nhờ đó có điều kiện đi sâu quan sát các nét đặc trưng về hình thái, đặc tính sinh thái của các giống lan và trao đổi kỹ thuật trồng hoa lan. Tôi đã gia nhập vào đội ngũ của những người mê lan như vậy đó.

Chín năm nay vườn lan nhà tôi không lúc nào vắng khách đến tham quan, xin hướng dẫn. Khách không chỉ là những nhà chơi lan tại Phúc Kiến mà còn có những nhà trồng lan đến từ Hồng Kông, Áo Môn, Đài Loan, Nhật Bản, Triều Tiên, Thái Lan... Các bạn không những cung cấp cho tôi nhiều kiến thức nuôi trồng lan bổ ích mà còn mang tặng nhiều giống lan nổi tiếng từ khắp nơi, góp phần biến vườn lan nhà tôi ngày càng phong phú, tươi đẹp hơn. Những giống mặc lan mới tôi đem từ núi về trồng như Mân Nam đại mai, Mân Nam kỳ hà, kiến lan cánh mai, kiến lan cánh bướm, v.v... rất được giới chơi lan chú ý, một số đã đạt giải thưởng.

Quyển sách này có thể nói là sự tổng kết thực tiễn mười mấy năm học tập nuôi trồng, thưởng thức lan của tôi, hy vọng có thể trở thành món quà giao lưu cùng các bạn. Do trình độ có hạn khó tránh

khỏi sai sót, kính mong các chuyên gia trồng lan và bạn hữu gần xa phê bình, chỉ giáo.

Trong quá trình biên soạn quyển sách này, tôi được các vị chuyên gia trong giới chơi lan và bạn bè hết lòng ủng hộ, đặc biệt là sự ủng hộ và giúp đỡ nhiệt tình của giáo sư Lưu Thanh Dũng, chủ biên tạp chí "hoa lan Trung Quốc". Trong quyển sách, phần lớn hình ảnh hoa lan do ông Thẩm Chí Kiên chụp, ngoài ra còn có một số hình ảnh do Trần Thiếu Mẫn ở Quảng Đông, Chu Hòa Hưng ở Giang Tô Diệp Hoa Hải ở Chiết Giang, Liêu Đức Phạm và ông Châu Khả Bân ở Phúc Kiến cung cấp. Xin chân thành cảm ơn.

LƯU CHẤN LONG

CHIÊM NGƯỠNG LAN

Theo nghiên cứu của các chuyên gia, trên toàn thế giới có hơn 1.000 *loài*, hơn 20.000 *giống* lan, trong đó có hơn một ngàn giống được trồng làm cảnh. Nước ta (Trung Quốc) quen chia lan thành hai loại lớn: lan Tây (thực ra nên gọi lan nhiệt đới) và lan Trung Quốc (gọi tắt là quốc lan). Người Tây phương gọi lan Trung Quốc là lan Á Đông. Người Nhật gọi lan Trung Quốc là lan Đông Dương, gọi lan Tây là lan Tây Dương. Lan Trung Quốc khá nhỏ, mang nét mộc mạc, thanh cao tinh khiết, mùi hương thơm dịu; chủ yếu phân bố ở những khu vực cận nhiệt đới nước ta và một số khu vực của các nước láng giềng như Việt Nam, Thái Lan, Miến Điện, Ấn Độ, Nhật Bản ...

Có bao nhiêu giống lan Trung Quốc? Nói theo nghĩa rộng phải bao gồm tất cả các thực vật họ lan sinh trưởng ở Trung Quốc, trong đó có hơn 100 loài, hơn 1.000 giống. Theo nghĩa hẹp như người ta thường hiểu thì lan Trung Quốc có 31 giống. Hiện nay, ở Trung Quốc có 7 chủng loại lan được nuôi trồng khá rộng rãi gồm xuân lan, lan cánh sen, lan xuân kiếm, lan huệ, kiến lan, hàn lan, lan mực.

Vẻ đẹp của lan Trung Quốc thể hiện ở sự đa dạng về hình dáng và màu sắc của hoa và lá, ở vẻ thanh thoát và mùi hương thơm dịu.

I. HÌNH DÁNG CỦA LAN

Tìm hiểu nét đặc trưng trong hình dáng của lan là cơ sở để phân biệt và thưởng thức lan. Lan cũng giống như các loại thực vật khác, gồm sáu bộ phận: rễ, thân, lá, hoa, quả, hạt. Thường quả và hạt không có quan hệ nhiều đến việc nuôi trồng và thưởng thức lan, nên ở đây chúng tôi chỉ tập trung giới thiệu về rễ, thân, lá, hoa của lan.

1. RỄ

Rễ lan thuộc loại rễ thịt, dạng thô, mập mạp, màu trắng ngà vàng nhạt hơi trong, chính giữa là một lõi dạng sợi chất gỗ. Đây là điểm khác biệt chủ yếu giữa lan và cỏ. Một số cỏ núi rất giống lan,

chỉ cần xem có phải rễ thịt hay không sẽ nhận ra ngay. Rễ lan c trực khuẩn sống cộng sinh, tức nấm rễ. Chính vì lẽ đó mà có ngư cho rằng trồng lan phải hết sức giữ gìn bộ rễ, không được rửa qu sạch để tránh ảnh hưởng đến gốc và sự hồi phục của mầm non.

2. THÂN

Thân lan còn gọi là thân vẩy giả, cũng có người gọi là thân c giả, ngọn lau. Thân vẩy giả có nhiều hình dáng khác nhau tùy the giống lan như hình tròn, hình cầu dẹp, hình trứng, hình bầu dục Thường thân vẩy giả của lan xuân có hình cầu, thân vẩy giả của la mực có hình bầu dục, thân vẩy giả của kiến lan có hình tròn dẹ hoặc hình tròn, thân vẩy giả của lan huệ không rõ ràng. Vì vậ thân vẩy giả cũng là một đặc trưng để phân biệt các chủng loại lan Trên thân vẩy giả có đốt, trên mỗi đốt mọc một nhánh lá hoặc l bao. Thân vẩy giả là cơ quan giữ nước và chất dinh dưỡng, mầm ho và mầm lá đều mọc từ phần gốc của bộ phận thân rễ. Thân vẩy gi càng mập thì càng nở dầy, mầm con càng khỏe, tỉ lệ mọc mầm, mọ hoa càng cao. Sau khi cây lan con mọc ra vài lá phần thân vẩy gi từ từ hình thành và lớn to. Thân vẩy giả mập, chắc, nở đầy chứn tỏ cây lan con đã trưởng thành, có thể nở hoa và mọc mầm mới.

Lan con thân đơn lấy trên núi là cây con sinh thực nảy từ hạ không có thân vẩy giả, mà có thân rễ thuộc dạng rễ tre, giới trồn lan gọi là rễ rồng. Cây con sinh thực còn gọi là cây con rễ rồng. Cá con rễ rồng có lá đẹp hoặc các dạng kỳ lạ khác, qua vài năm nu trồng công phu người chơi lan có thể lai tạo ra một giống lan mớ mang lại hiệu quả kinh tế khả quan, vì vậy lan giống rễ rồng biế dị là loại hàng đắt khách trên thị trường lan.

Một loại thân rễ khác mọc ra từ thân vẩy giả được gọi là cây co mọc từ thân. Là vì thân vẩy giả nằm sâu trong lòng đất, mầm la mới mọc không thể nào ngoi lên ngay được, nó phải xuyên qua lớ đất tương đối dày, khi đến gần mặt đất mới có thể mở lá phát triể thành cây mới. Loại thân phát triển từ dưới đất này giới trồng la Quảng Đông gọi là cuống rốn, giới chơi lan Phúc Kiến gọi là rễ rồn giả hay rễ tre. Hình dạng của rễ tre và rễ rồng tương tự nhau,

những người bán lan giả mạo cây con rễ tre là cây con rễ rồng, để bán được nhiều tiền, vì vậy khi mua cây lan con rễ rồng người chơi lan nhất định phải xem xét, phân biệt kỹ để tránh bị lừa.

3. LÁ

Lá lan là cơ quan dinh dưỡng của hoa lan, là "xưởng" chế tạo chất dinh dưỡng bằng quang hợp. Phiến lá thường có hình lưỡi kiếm dài, số lượng lá khác nhau tùy từng chủng loại lan. Ví dụ như kiến lan có từ 2 - 4 lá; lan mực, hàn lan có từ 3 - 4 lá; lan xuân có từ 4 - 6 lá. Những chủng loại lan khác nhau, hình dáng của lá cũng có sự khác biệt, như phiến lá dài hay ngắn, rộng hay hẹp; đầu lá nhọn hay tròn hay chẻ ra dạng đuôi chim én, môi âm dương (còn gọi là miệng lươn, mỏ chim); mặt lá bằng phẳng hay có đường gân (đường vân dạng gợn sóng); lá mỏng hay dầy, có bóng hay không; mép lá có răng cưa không; khớp cuống lá (các nhà trồng lan Đài Loan, Phúc Kiến còn gọi là nhẫn) có hiện rõ không (không hiện rõ gọi là không có nhẫn). Đây đều là những điểm đặc trưng để phân biệt các chủng loại lan khác nhau. Kinh nghiệm cho thấy cây lan lá không có nhẫn hiếm có tỉ lệ nở hoa hình dáng kỳ lạ khá cao. Những năm đầu thập niên 90 của thế kỷ 20, một nhà trồng lan Đài Loan đến Nam Tĩnh - Phúc Kiến mua được một bụi lan mực núi không có nhẫn, năm sau bụi lan đã nở hoa dạng cánh sen rất lớn, gây tiếng vang ở Đài Loan. Vì thế, giống lan núi không có nhẫn đã trở thành mặt hàng hút khách trên thị trường. Thế nhưng, thực tế sau này lại chứng minh đây chỉ là hiện tượng ngẫu nhiên, vì nhiều cây lan không có nhẫn vẫn nở hoa bình thường.

Hình dáng của lá lan là một trong những tiêu chuẩn để đánh giá giá trị thưởng thức của giống hoa lan, từ trước đến nay được giới chơi lan rất chú trọng. Thường có thể phân lá lan thành ba loại: lá đứng, lá nửa đứng, lá cong rũ. Có một giáo sư phân lá lan thành bốn loại: dạng đứng, dạng gập, dạng lưỡi liềm và dạng vòng cung. Mỗi loại dáng lá đều mang nét đẹp riêng của mình, có người tôn sùng cái dáng vẻ kiên cường bất khuất, đầu đội trời chân đạp đất của lá đứng, người thì say mê vẻ lả lướt yểu điệu lúc nào cũng đong đưa nhảy

múa rất đáng yêu của dạng lá rũ, và không ít người yêu chuộng sự pha trộn hài hòa hai nét cương nhu của lá nửa đứng.

4. HOA

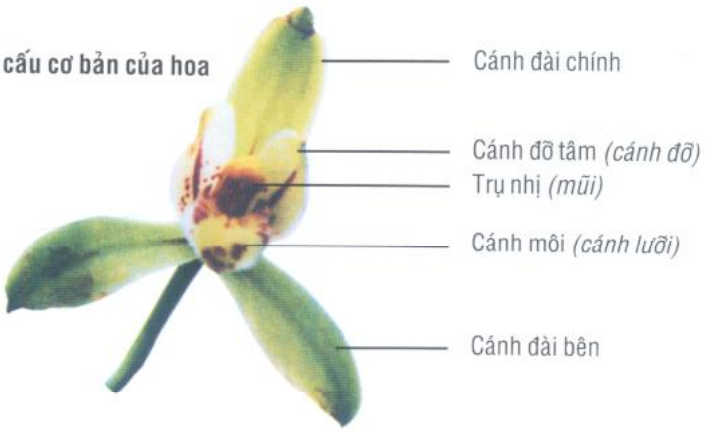
Kết cấu cơ bản của các loài hoa thuộc thực vật họ lan đều gồm 3 phần: 3 lá đài, 3 cánh hoa và 1 trụ nhị. Ba lá đài còn gọi là 3 cánh ngoài, nhánh lá đài chính giữa là lá đài chính, hai lá đài đối xứng ở hai bên gọi là cánh bên, còn gọi là vai. Nếu lá đài hai bên hiện thành một đường thẳng thì gọi là vai bằng hoặc vai chữ nhất, vánh lên trên thì gọi là vai bay, cụp xuống dưới thì gọi là vai rũ, cong xuống nhiều thì gọi là vai rũ lớn. Cách đánh giá truyền thống cho rằng lan có lá đài thuộc dạng vai bay là giống cực tốt, vai chữ nhất là giống tốt, vai rũ là giống thứ phẩm, vai rũ nhiều là hàng xấu. Ba cánh hoa còn gọi là ba cánh trong, do hai cánh đỡ tâm (còn gọi là cánh đỡ) và một cánh môi (còn gọi là cánh lưỡi) hợp thành. Hình dáng của cánh đỡ khác nhau tùy theo chủng loại lan, cách gọi cũng khác nhau, có cánh đỡ quan âm, cánh đỡ vỏ sò, cánh đỡ tai mèo, cánh đỡ kéo, cánh đỡ con ngài...; hình dáng cánh lưỡi của những chủng loại lan khác nhau cũng khác nhau, cách gọi cũng khác nhau, có lưỡi trải lớn, lưỡi như ý, lưỡi lưu hải, lưỡi quấn lớn... còn có dạng lưỡi đôi, đa dị hình. Chính giữa cánh lưỡi là nhụy và nhị hoa hợp sinh trên cùng một trụ gọi là trụ nhị, còn gọi là đầu mũi (gọi tắt là mũi). Mùi thơm của hoa lan được phát tán ra từ trụ nhị.

Nhánh hoa của hoa lan còn gọi là hoa tiễn. Nó mọc ra từ thân vẩy giả đã trưởng thành, vươn lên thẳng đứng, chỉ độc nhất một nhánh, có tính chiêm ngưỡng rất cao. Thông thường mỗi đốt thân vẩy giả chỉ mọc 1 nhánh hoa tiễn, nhưng nếu được nuôi trồng tốt, dinh dưỡng đầy đủ thì trên đốt thân vẩy giả có thể mọc từ 2 - 3 nhánh. Số hoa trên một nhánh hoa tiễn khác nhau tùy theo chủng loại lan. Lan xuân chỉ có một đóa, ít khi hai đóa; kiến lan có từ 4 - 8 đóa, đôi khi có từ 10 đóa trở lên; lan mực, hàn lan, lan huệ có thể mọc mười mấy đóa, thậm chí hơn 20 đóa.

Mùi thơm của hoa lan rất hấp dẫn, đó là nguyên nhân quan trọng khiến người ta yêu lan. Khổng Tử nói hoa lan là "quốc hương",

người thời Tống gọi hoa lan là "mùi thơm quốc gia", người đời Thanh nói hoa lan là "ông tổ của các mùi hương", "thiên hạ đệ nhất hương". Hương thơm của hoa lan thanh dịu, thấm vào lòng người, có ích cho sức khỏe. "Phương pháp điều trị bệnh bằng mùi thơm" đã được tương truyền từ rất lâu. Nhật Bản có truyền thuyết "mùi thơm của hoa lan cứu hoàng hậu". Ở Hàn Quốc, việc bày trí hoa lan nở nơi công cộng là mốt thời thượng. Họ quy định đến thăm bệnh nhân chỉ được phép mang hoa lan Trung Quốc, vì phấn hoa của các loại hoa khác sẽ làm cho bệnh nhân bị dị ứng, chính vì vậy mỗi năm Hàn Quốc đều phải nhập khẩu một lượng lớn hoa lan Trung Quốc.

Màu sắc của hoa lan mặc dù không diễm lệ yêu kiều, nhưng cũng đủ màu rực rỡ, thỉnh thoảng có thể thấy hoa lan có các màu đỏ, cam, vàng, xanh, lam, tím, xanh lơ (đặc biệt là lan mực, kiến lan). Mấy năm gần đây, chủng loại lan mực còn xuất hiện hoa lan màu đen như hắc đại ca, hắc bao công. Người xưa thích sự thanh tao trang nhã, rất thích loại hoa trắng, xem hoa lan trắng là cao quý, đương nhiên có liên quan đến việc khan hiếm hoa lan màu trắng. Vùng núi Mân Nam có rất nhiều lan mực, nhưng giống lan Sơn Thành Lục, màu xanh vàng nhạt, hoa trắng chiếm không đến một phần vạn trong số lan mực trong núi. Vì vậy giá lan Sơn Thành Lục cao hơn các giống lan mực thông thường gấp mấy mươi lần. Ngoài hoa màu trắng, còn có hoa lan lưỡi trắng, cánh trắng... cũng rất đặc sắc.

II. SỰ BIẾN DỊ CỦA HOA LAN

Cánh hoa lan thường hẹp, dài, nhọn, phẳng giống như lá trúc, gọi là cánh lá trúc. Lá lan thường có màu xanh vàng hoặc màu xanh lá cây đậm, hình lưỡi kiếm dài. Nếu cánh lá trúc của hoa bị biến dị khác cánh lá trúc bình thường rõ rệt thì gọi là hoa nghệ thuật, biến dị thành hình dáng kỳ lạ độc đáo thì gọi là dị hoa. Nếu lá bị biến dị có đốm vằn hoặc đường sợi màu vàng, trắng hoặc trong suốt thì gọi là lá nghệ thuật hoặc siêu nghệ thuật. Nếu hình dạng lá đột biến, có nếp nhăn, ngắn mà rộng, gồ lên tạo thành hình dáng đặc biệt, như là nghệ thuật thủy tinh, giống lùn gọi là dáng nghệ thuật. Nếu lá bị dị hình và dị hình đẹp thì giống lan đó có giá trị thưởng thức và giá trị kinh tế khá cao. Nếu hoa lan thuộc giống biến dị có cả hoa và lá biến dị sẽ trở thành một giống quý hiếm.

1. HOA LAN NGHỆ THUẬT

Hoa lan bị biến dị xuất hiện hình dáng kỳ lạ, giới trồng lan gọi là hoa nghệ thuật. Từ xưa đến nay, người thưởng thức hoa lan coi trọng khí chất của hoa, ngưỡng mộ sự thanh tao trang nhã. Vì vậy, họ tôn sùng loại lan hoa trắng là thượng phẩm. Sau đó là xét đến dáng hài hòa cân đối, đúng quy cách của hoa. Hoa đúng quy cách có hình dáng cánh hoa đẹp tròn, ngắn, rộng, ôm, được lấy chuẩn từ loài lan xuân như cánh mai, cánh sen, cánh thủy tiên và cánh bướm. Về sau, những tiêu chuẩn thưởng thức này cũng áp dụng cho loài kiến lan, lan mực và các loài lan khác.

1. Cánh mai

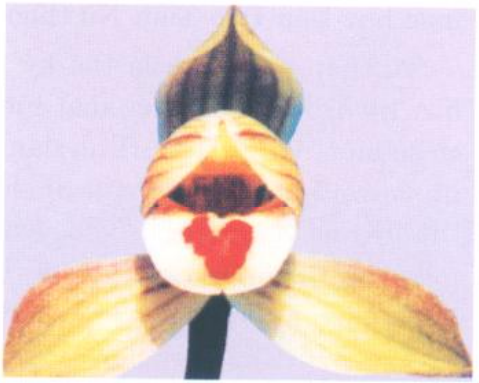
Ba cánh ngoài (lá đài) ngắn tròn, hơi cong vào trong, tạo thành cánh hoa giống như hoa mai, cạnh mép của cánh đỡ cứng, hướng vào trong thành dạng ôm, bao chặt lấy trụ nhị, cánh môi ngắn cứng, không cuốn ra sau. Ví dụ như Tống mai trong loài lan xuân, Đại mai Lĩnh Nam, Đại mai Mân Nam trong loài lan mực, Lục mai trong loài kiến lan...

Thiết cốt tố *(Kiến lan) lá to*, đóa hoa trắng ngả xanh nhạt.

Cánh mai

Cánh sen

2. Cánh sen

Ba cánh ngoài ngắn mà dầy, rộng mà tròn, cánh đỡ hơi khum lại hướng vào trong, không tạo thành dạng ôm, giống như cánh hoa sen, cánh môi rộng và tròn ngắn, cuốn cong hoặc hơi rũ xuống. Do chữ "sen" và chữ "hòa" đồng âm mà người xưa quan niệm "con người xem điều hòa là quý", vì vậy hoa dạng cánh sen cũng rất được tôn sùng. Giống Thúy Cái Hà trong lan xuân, Thập Bát Kiều trong lan mực, Sen vàng trong kiến lan đều là hoa lan dạng cánh sen điển hình.

3. Cánh thủy tiên

Ba cánh ngoài dầy chắc, giống hình thoi dài, đầu nhọn, chính giữa rộng, giống như cánh hoa thủy tiên, cánh đỡ có dạng ôm vào, cánh lưỡi rũ xuống hoặc hơi cuộn về sau. Như giống Thủy Tiên Tố trong kiến lan; Kim Tự, Giang Nam Nhất Tiên trong lan xuân...

4. Cánh bướm

Lá đài (ba cánh ngoài) hoặc cánh đỡ bị biến dị hóa thành dạng lưỡi, giống như cánh lưỡi và có nhiều điểm vằn màu nâu đỏ, giống như con bướm đang xòe cánh nên gọi là cánh bướm. Cánh đỡ bị biến dị thành dạng bướm gọi là bướm đỡ tâm (bướm trong), lá đài bên biến dị thành dạng bướm gọi là bướm ngoài, lá đài chính và lá đài bên đều biến dị thành dạng bướm thì gọi là bướm hoàn toàn. Trâm Điệp thuộc lan xuân, Hào Quang Điệp, Văn Sơn Kỳ Điệp của lan mực hay Báo Đảo Tiên Nữ thuộc kiến lan.

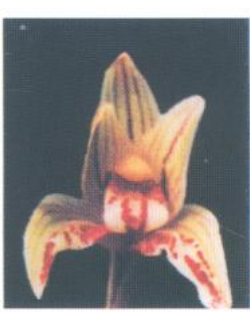
Từ thập niên 80 của thế kỷ 20 trở lại đây, các giống hoa lan có hoa kỳ dị không ngừng xuất hiện, quan niệm thưởng thức lan cũng có sự biến đổi rất lớn. Hình dáng hoa độc đáo như nhiều cánh ngoài, nhiều cánh đỡ, nhiều lưỡi, nhiều mũi do hai đóa hoa mọc vòng liền thành một thể hoặc nhiều đóa hoa mọc cùng thành một thể tạo nên, được giới chơi lan chú ý. Các giống Kỳ Lân lớn, Sư Tử Ngọc, Nhất Phẩm Diêu Trì, Quốc Hương Mẫu Đơn trong loài lan mực và giống Thần Châu Kỳ có cuống hoa phân nhiều nhánh, trên hoa có hoa; giống Tay Phật mỗi đốt trên cuống hoa đều có từ 3-8 đóa hoa

Cánh thủy tiên

Cánh bướm *(bướm trong)*

Cánh bướm *(bướm ngoài)*

mọc thành chùm; giống Phiêu Dật có các đóa hoa tụ tập trên đỉnh cuống hoa giống như quả tú cầu...

Ngoài ra, giới chơi lan còn đem những giống lan có màu sắc hoa độc đáo liệt vào các giống hoa màu để thưởng thức.

Gốc hoa là màu đỏ trong, rực rỡ yêu kiều.

Màu sắc hoa độc đáo, cánh hoa màu hồng vàng, viền xanh lá cây.

Cánh trong màu trắng xanh nhạt, cánh hoa ngoài có viền trắng.

2. LÁ LAN NGHỆ THUẬT

Trên mặt lá lan màu xanh xuất hiện những đốm, vằn, đường sợi, cạnh viền mép màu xanh lá cây đậm, màu trắng bạc, màu vàng kim gọi là lá nghệ thuật. Lá lan nghệ thuật rất đa dạng, biến hóa vô cùng. Đây là điểm độc nhất vô nhị trong các loại hoa. Lá lan nghệ thuật thường thấy có các loại sau :

1. Nghệ thuật kiểu móng vuốt

Hai bên đuôi lá xuất hiện đường ngắn màu trắng hoặc vàng.

2. Nghệ thuật kiểu vòng viền

Cạnh mép lá có đường viền màu vàng kim hoặc trắng bạc, thường gọi là cạnh vàng, cạnh bạc.

3. Nghệ thuật kiểu đường nét

Tức là từ phần thân lá đến đầu nhọn đuôi lá xuất hiện những đường vân dọc.

4. Nghệ thuật vân giữa

Những đường vân nghệ thuật từ cuống lá hướng đến đuôi lá nhưng chưa dài đến đuôi lá.

5. Nghệ thuật kiểu trong suốt ở giữa

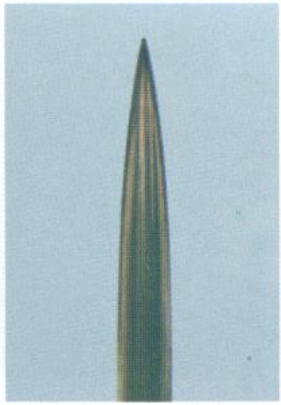
Xương giữa của lá trong suốt, đường vân nghệ thuật ở giữa nhiều và dầy khít.

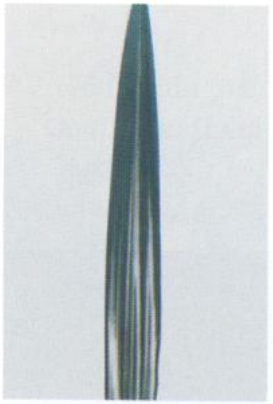
Nghệ thuật kiểu móng vuốt

Nghệ thuật kiểu vòng viền

Nghệ thuật kiểu đường nét

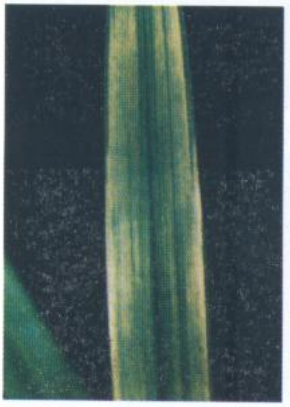
Nghệ thuật kiểu vân giữa

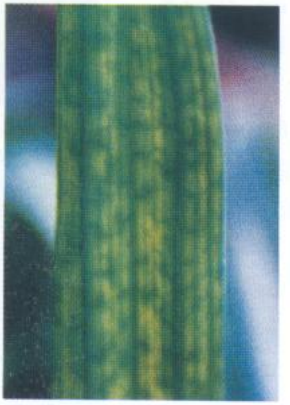
Nghệ thuật kiểu trong suốt ở giữa

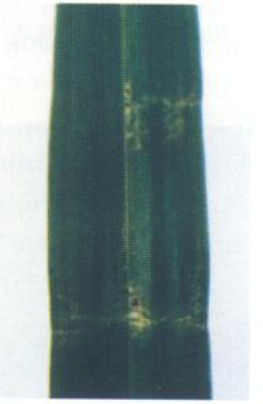
Nghệ thuật kiểu vân tỉnh

Nghệ thuật kiểu đốm vằn
(đốm hồng)

Nghệ thuật kiểu đốm vằn
(đốm rắn)

Nghệ thuật kiểu đốm vằn
(đốm hổ phách)

6. Nghệ thuật kiểu vân tỉnh

Trên mặt lá có những đường vân màu xanh lá cây đậm từ đuôi lá dài xuống phía dưới, còn gọi là mũ xanh.

7. Nghệ thuật kiểu đốm vằn

Trong phiến lá có những điểm, đốm vằn hoặc đoạn có màu sắc khác màu xanh của lá cây. Nghệ thuật đốm vằn có đốm hổ, đốm vằn giống như da hổ; đốm rắn - đốm vằn giống như da rắn, đốm địa đồ hoặc "tranh sơn thủy" có hình dáng đốm vằn không quy tắc, màu sắc đa dạng; còn có nghệ thuật dạng hổ phách là những đoạn sợi tinh thể trong suốt phân bố theo chiều ngang...

3. DÁNG LAN NGHỆ THUẬT

Dáng lan nghệ thuật là chỉ lan có hình dáng độc đáo, nhiều biến hóa, một dáng vẽ kỳ dị nào đó do thiên nhiên tạo ra. Đây là một trào lưu mới trong việc thưởng thức lan, sau các trào lưu thưởng thức hương hoa, ngắm hoa nghệ thuật, đến bình phẩm đường nét nghệ thuật.

1. Dáng lan lùn nghệ thuật

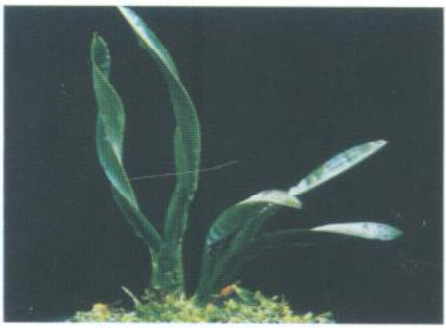
Lá của giống lan lùn thấp nhỏ, phiến lá dầy nhiều thịt, đỉnh lá tròn, hình dáng cây lan độc đáo tinh tế, được gọi là "người lùn" trong dòng họ lan. Giống lan mực Đạt Ma được phát hiện ở vùng núi Liên Hoa thuộc Đài Loan vào năm 1973, là đại biểu điển hình của giống lan lùn nghệ thuật. Hiện vùng núi này đã nuôi trồng được hơn 50 giống lan mực Đạt Ma. Từ đó về sau các tỉnh ở Trung Quốc cũng tiếp tục phát hiện ra loài lan mực giống lùn, kiến lan giống lùn, lan xuân giống lùn từ trên núi. Năm 1995, ở Nam Tĩnh-Phúc Kiến đã đào được

Dáng nghệ thuật giống lùn

Dáng nghệ thuật thủy tinh

Dáng nghệ thuật lá kỳ dị
(Hai người nhảy múa)

Dáng nghệ thuật lá kỳ dị
(Lá kỳ dị mọc thành chùm)

một cụm lan mực lùn kỳ dị, có người gọi nó là "bé hạt tiêu", phiến lá chỉ dài 2,5cm, rộng 0,6cm, thật là một giống quý hiếm trên thế giới. Nó được Hoàng Tú Cầu, nhà trồng lan nổi tiếng ở Đài Loan mua về với giá 120000 Đài tệ.

2. Dáng lan thủy tinh nghệ thuật

Dáng lan thủy tinh nghệ thuật có đặc điểm: trên mặt lá màu xanh có những đốm dạng thủy tinh, tổ chức đường vân biến dị, khiến hình dáng lá rắn rỏi xinh đẹp, đặc biệt là tổ chức tinh thể biến dị tập trung ở đỉnh của điểm sinh trưởng (đỉnh lá), dưới tác dụng mở rộng tổ chức tinh thể, tạo thành các hình kỳ dị dạng các loại thú quý, thể hiện thật linh động, thoắt ẩn thoắt hiện. Ông Đàm Phúc Đài ở Hội nghiên cứu hoa lan Quảng Châu và ông Tằng Sở Vân ở Đài Loan phân dáng lan thủy tinh nghệ thuật thành nghệ thuật thủy tinh dạng rồng, nghệ thuật thủy tinh dạng phụng hoàng và nghệ thuật thủy tinh dạng hổ.

3. Dáng lá nghệ thuật kỳ dị

Dáng lá nghệ thuật kỳ dị là chỉ lá lan bị biến dị, dầy, thô ráp, dạng rồng đi, xoắn ngược hoặc có nếp nhăn, tạo thành cây lan mới lạ, độc đáo.

III. THƯỞNG THỨC LAN

Do hình dáng hoa lan thanh nhã, xinh đẹp, dạng lá thoát tục, mùi thơm dịu dàng lan tỏa, nên từ thời xưa lan đã được nhiều văn nhân mặc khách ngâm vịnh ca ngợi, dần dần tạo thành văn hóa lan Trung Quốc độc đáo. Người xưa thưởng thức lan phần nhiều coi trọng khí chất của lan, mượn lan trao gởi tình cảm, xem trọng sự hài hòa cân đối, chuẩn mực, vẻ tinh khiết và tao nhã. Theo thời gian, chủng loại lan ngày càng nhiều, thời đại càng tiến bộ, hoa lan đã trở thành hàng hóa, quan niệm thưởng thức hoa lan cũng có sự thay đổi rất lớn, việc truy tìm những giống lan có hoa lá kỳ lạ độc đáo đã trở thành trào lưu.

Thưởng thức hoa lan có thể bắt đầu từ việc thưởng thức hương thơm và hình dạng của hoa lá.

1. HƯƠNG THƠM QUYẾN RŨ

Hương thơm của hoa lan rất độc đáo, thanh dịu, len sâu vào lò người. Khổng Tử ca ngợi "hoa lan có mùi thơm vương giả". Ng đời sau gọi mùi thơm hoa lan là "quốc hương", "thiên hạ đệ nh hương". Mùi thơm của hoa lan là mùi thơm đặc biệt riêng có, c đến nay người ta vẫn không cách nào tổng hợp nhân tạo được n thơm này. Hoa lan không thơm tự nhiên sẽ bị xếp vào hàng chủ loại kém, hoa lan hơi thơm bị liệt vào hàng thứ phẩm. Tùy v từng chủng loại lan khác nhau mùi thơm cũng khác nhau, địa vị c chúng cũng khác: giống lan thơm thanh thì tốt hơn giống lan thơ lạ hoặc thơm ít; giống lan thơm thanh đậm thì tốt hơn giống thơ thanh; giống lan thơm lâu thì tốt hơn giống lan thơm ngắn.

Thế nhưng, độ nồng đậm của hương hoa lan không chỉ được quy định bởi đặc tính cố hữu của chủng loại lan mà còn chịu ảnh hưở của bản thân cây lan có khỏe mạnh hay không, thành phần dir dưỡng có đầy đủ hay không và ảnh hưởng của các nhân tố bên ngo như ánh sáng chiếu mạnh hay yếu, nhiệt độ cao hay thấp. Đây cũn là vấn đề chúng ta nên chú ý khi thưởng thức mùi thơm của hoa la

2. LÁ NHIỀU MÀU NHIỀU DẠNG

Lan có lá nghệ thuật là chủng loại mới được nuôi trồng ở Đ Loan vào thập niên 70 của thế kỷ 20 và được khuếch trương phá triển, đến nay vẫn được giới chơi lan xem trọng.

Đường nét nghệ thuật của lan có lá nghệ thuật biến hóa vô cùng nhiều màu nhiều dạng, có nghệ thuật kiểu móng vuốt, kiểu vòn viền, kiểu vằn, kiểu trong suốt ở giữa, kiểu đốm vằn, kiểu vân tỉnh Các loại lan có lá nghệ thuật cách điệu không thống nhất, thứ bậ cũng khác nhau rất xa. Thông thường, lan có lá nghệ thuật có thứ bậc cao hơn lan có lá xanh bình thường; lá nghệ thuật kiểu đường vằn, kiểu trong suốt ở giữa có thứ bậc cao nhất, lá nghệ thuật kiểu đường nét thông thường xếp sau, lá nghệ thuật kiểu vòng viền xếp sau nữa, lá nghệ thuật kiểu móng vuốt là hạ phẩm; lá nghệ thuật kiểu đường sợi màu trắng có giá trị thưởng thức cao hơn lá có đường

nét nghệ thuật màu vàng. Lan có lá nghệ thuật được chiêm ngưỡng quanh năm. Trong quá trình người nuôi trồng cấy lại, lá lan nghệ thuật cũng bị biến đổi rất lớn, tức là có thể biến hóa thành dạng lá nghệ thuật có thứ bậc cao hơn, cũng có thể thoái hóa thành dạng lá nghệ thuật có thứ bậc thấp hơn, có khi mất đi dạng nghệ thuật hoặc trở lại như cũ, đây là đặc điểm rất đáng để chúng ta nghiên cứu.

Ngoài lan có lá nghệ thuật còn có lan dáng nghệ thuật có lá độc đáo, là các giống lan biến dị như giống lan lùn có lá ngắn dầy, tròn rộng, lá kỳ dị, mặt lá có nếp nhăn dạng rồng đi, lá thủy tinh hình dáng hiếm có...Những cây lan có dáng nghệ thuật này được gọi là "tác phẩm nghệ thuật sống", đều là những giống lan quý có thứ bậc rất cao.

3. ĐÓA HOA BIẾN HÓA MUÔN HÌNH VẠN TRẠNG

Lan có hoa nghệ thuật bao gồm hai loại: hoa màu và hoa có hình dáng kỳ lạ. Hoa có hình dáng kỳ lạ là hoa cánh sen, cánh mai, cánh thủy tiên (cánh hoa ngắn, tròn, rộng, ôm xinh đẹp) và hoa cánh bướm (cánh môi bị biến dị). Bên cạnh đó còn có các loại hoa kỳ dị như hoa có nhiều lá đài, nhiều cánh đỡ, nhiều trụ nhị, nhiều lưỡi do nhiều đóa hoa mọc dính liền thành một thể tạo thành. Những giống lan có hoa kỳ dị này đều là những giống có thứ bậc cao hoặc khá cao, thứ bậc của giống lan có hoa kỳ dị cao hay thấp chủ yếu dựa vào hình dáng hoa có cân đối hay không, kết cấu hoa có hài hòa hay không, phẩm chất hoa có dầy chắc mềm mại hay không, hình dáng cánh hoa có theo quy cách, màu sắc hoa có tươi đẹp, cuống hoa có ra hay không, tính năng ra hoa có ổn định hay không, hoa lá có bổ sung hài hòa cho nhau hay không... Vì hoa lan kỳ dị khá hiếm, có giá trị thưởng thức khá cao, phù hợp với tâm lý hiếu kỳ của con người, nên các giống hoa lan kỳ dị không ngừng ra đời khiến thị trường lan ngày càng phong phú, nên nếu bảo *"một điều kỳ dị đáng ngàn vàng"* thật không có gì lạ.

Hoa lan màu là chỉ các giống lan có màu sắc hoa độc đáo, bắt mắt, như là giống Hắc Đại Ca, Hắc Tinh nở hoa màu đen; Đào Cơ, Tân Nương, Đào Lâm nở hoa màu hồng đào; Hoàng Phi có nụ hoa

màu hồng vàng có viền xanh; còn có các giống lan mang hoa nhiều màu rực rỡ. Vật hiếm thì quý, giống hoa lan trắng mà người xưa tôn sùng giờ đã có rất nhiều nên giá trị và địa vị của nó tự nhiên cũng giảm xuống.

4. CÁC CHỦNG LOẠI LAN ĐỘC ĐÁO

Nói các chủng loại lan độc đáo là chỉ giống lan mới trên một cây mang nhiều đặc điểm nghệ thuật cao. Ví dụ như lan Cánh Mai tâm trắng lá hai ưu điểm nghệ thuật; lan Cánh Bướm dạng mai; lan Cánh Sen tâm trắng...; lan Thủy Tinh lá hai ưu điểm nghệ thuật; lan có nghệ thuật đường nét giống lùn; Hắc Bạch có lá nghệ thuật kiểu móng vuốt và hoa nghệ thuật; Ngân Hoa (nghệ thuật đường nét tâm trắng); Bông Trắng Bạch Ngọc (nghệ thuật kiểu đường nét và đốm vằn, tâm trắng); Mão Đạt Ma, Rồng Quý Núi Văn có cả ba loại nghệ thuật, lùn, kỳ dị. Các chủng loại lan nhiều ưu điểm thông thường thuộc loại danh phẩm quý hiếm, số lượng rất ít, giá cả và vị trí trên thị trường lan luôn ở mức cao.

IV. THƯỞNG THỨC CÁC GIỐNG LAN NỔI TIẾNG

1. LAN XUÂN

Lan xuân còn gọi là lan cỏ, lan núi, lan đập đất, lan dóa đóa hương..., là một trong những giống hoa lan được người dân Trung Quốc nuôi trồng rộng rãi sớm nhất. Cây lan thuộc loài lan xuân khá nhỏ, thân vẩy giả rất nhỏ, hình cầu. Lan xuân có từ 4-6 nhánh lá mọc tập trung, rộng từ 0.5-1.2cm, dài từ 20-40cm, mép lá có răng cưa nhỏ, uốn cong. Hoa chỉ mọc một đóa hoặc hai đóa, cuống hoa thẳng đứng, màu trắng xanh hoặc trắng vàng, đường kính hoa khoảng 4-5cm. Lá đài dài khoảng 3-4cm, rộng khoảng 0.6-0.9cm. Mùi thơm thanh dịu lan tỏa. Thời kỳ ra hoa của loài lan này vào khoảng tháng 2-3, vì thế mà có tên là lan xuân. Lan xuân phân bố chủ yếu tại Chiết Giang, Giang Tô, Giang Tây, phía bắc Phúc Kiến. Mấy năm gần đây các tỉnh phía Tây Nam như Tứ Xuyên, Quý Châu, Vân Nam đã phát hiện được nhiều giống lan xuân mọc hoang và giống lan xuân biến chủng.

Lan xuân có một khuyết điểm là hoa không có cuống, làm giảm vẻ đẹp của hoa. Hơn nữa, hoa chỉ có thể mọc mầm ở nhiệt độ thấp hơn 10^0C, do đó ở những nơi mùa đông ấm thường xuất hiện hoa lan câm (nụ khô héo).

Vùng Giang Tô, Chiết Giang có lịch sử nuôi trồng lan lâu đời, chọn cấy những giống truyền thống nổi tiếng quý hiếm như Trịnh đồng hà, Thúy cái hà, Mây xanh, Trương hà tố cánh sen; Tống mai, Tây thần mai, Chữ phương, Dật phẩm, Chữ cát, Chữ vạn, Tiểu đả mai, Mai mừng thần, Tập viên cánh mai; Chữ long, Chữ uông, Nhất phẩm xuân, Tiên nghi xuân cánh thủy tiên; Bướm tứ hỉ, Bướm trâm, Bướm nhị, Bướm nhị Lương Khê cánh bướm...

GIỐNG LAN XUÂN MỚI: lan hái từ trên núi. Cuống hoa khá cao, lá đài tương đối rộng và dài, đầu cánh hoa dạng bầu dục, dáng hoa cân đối hài hòa, chuẩn mực.

TỐNG MAI: Đây là đại biểu điển hình của loài lan xuân cánh mai, đứng đầu trong *"tứ đại thiên vương"* của lan xuân.

THỤY MAI: Lá đứng tương đối cứng, cuốn hoa cao, lá đài tròn, đầu cánh hoa tròn, cánh lư ngắn tròn, dáng hoa hài hòa cân đối.

TIỂU ĐẢ MAI: Lá ngắn nhỏ cứng thẳng, hoa màu xanh lá cây đậm, khá nhỏ, lá đài ngắn dầy đầu tròn, cánh đỡ hơi cứng, dạng ôm, cánh lưỡi tròn, có hai chấm đỏ, là giống lan truyền thống nổi tiếng.

TRỊNH ĐỒNG HÀ: Còn có tên là lan đại phú quý, là đại biểu điển hình của lan xuân dạng cánh sen. Lá khá rộng và uốn cong hình vòng cung. Hoa khá lớn, lá đài rộng và dầy, lưỡi to mà ngắn, chúc xuống, có đốm đỏ hình móng ngựa.

DẬT PHẨM: Lá bán thẳng đứng, đầu đài hoa tròn, phần gốc khá dài, cạnh rút, vai bằng, cánh đỡ ngài, lưỡi nhỏ mà tròn, có đốm đỏ lớn, là giống lan truyền thống nổi tiếng của Trung Quốc.

TẬP VIÊN: Lá, hoa tương tự như Tống mai, nhưng khá nhỏ, lá đài giữa hơi tròn dài, cánh đỡ ôm, vai bằng. Lưỡi to, đỉnh tròn, có chấm đỏ, là một trong *"tứ đại thiên vương"* của lan xuân.

LỤC VÂN: Là giống lan xuân hoa kỳ lạ có nhiều cánh. Lá ngắn, khá rộng, đứng xéo, cuống hoa ngắn. Lá đài thường xuyên biến dị tăng thêm từ 4-6 nhánh lá, cánh lưỡi tăng thêm từ 2-3 cánh, sách xưa gọi là dị chủng.

NHỊ ĐIỆP: Là giống lan xuân hoa có cánh đỡ tâm dạng bướm. Lá nhỏ, hơi cong rũ, lá đài hẹp dài, cánh đỡ biến dị giống như cánh lưỡi.

DIỆP THỊ TÂN MAI: Hình dáng hoa khá lớn, phần gốc lá đài dài, đầu rộng và ôm vòng trở lại, cánh đỡ rộng và có dạng ôm bao lấy trụ nhị, lưỡi tròn lớn, mũi lớn, là giống lan mới do Diệp Hoa Hải nuôi cấy.

TỨ THIỆT ĐIỆP: Là giống lan xuân có hoa dị hình. Cánh đỡ và lá đài thứ nhất biến dị thành dạng lưỡi mà tạo thành bốn cánh lưỡi.

QUANG HOA ĐIỆP: Cuống hoa khá cao, cánh hoa đúng quy cánh, cánh đỡ hóa dạng bướm.

TRƯƠNG HÀ TỐ: Lá màu xanh ngọc, bóng, hơi rũ. Cuống hoa nhỏ dài, hoa lớn, cánh đài khá rộng và dài, đầu tròn, cánh đỡ dạng vỏ sò, lưỡi trải lớn, trắng muốt, thanh nhã cao sang.

LONG TỰ: Dáng lá khá rộng và dài, đứng nghiêng uốn cong xuống, hoa dạng cánh thủy tiên dáng sen, màu sắc tươi đẹp, là một trong *"tứ đại thiên vương"* của lan xuân .

ĐĂNG BÌNH MAI: Là giống lan xuân mới cánh mai do ông Diêu Đăng Bình ở Giang Tô nuôi cấy được.

LỤC ANH: Giống lan xuân cánh mai mới. Cuống hoa nhỏ dài, thân xanh, hoa màu xanh lá cây, cánh hoa ngắn tròn, lưỡi như ý lớn, cánh đỗ dạng con ngài.

MAI KIM HƯNG: Sản sinh ở vùng Kim Hoa - Chiết Giang, dáng hoa cân đối hài hòa, chuẩn mực, mùi thơm nồng nàn, là giống lan xuân cánh mai mới.

LƯƠNG KHÊ NHỊ ĐIỆP: Ba lá đài hẹp dài, lá đài chính có các gân đỏ, cánh đỡ tai mèo, hóa bướm, màu sắc rực rỡ, có phong cách riêng độc đáo.

TƯỜNG HƯNG ĐIỆP: Lá đài rộng ngắn trải bằng, cánh đỡ tai mèo, lá đài chính thẳng đứng, lá đài bên biến dị thành dạng bướm, dính chung với cánh lưỡi, giống như một con bướm đang tung cánh múa.

TRÂN ĐIỆP: Cuống hoa ngắn, lá đài ngắn tròn, thịt dầy, hoa nhỏ dạng sen, lá đài bên hóa thành dạng bướm cuộn về sau, lưỡi to tròn màu trắng, có đốm đỏ, trước đây hoa được lưu hành ở Nhật Bản, ở Trung Quốc rất ít giống hoa này.

TỨ HỈ ĐIỆP: Lá đài biến dị thành 4 lá, cánh đỡ hóa thành dạng bướm và vì thế mà nó có tên gọi là bướm tứ hỉ.

THÚY ĐÀO: Lá đài màu xanh ngọc, giống như cánh hoa đào, cánh đỡ ôm thành khối tròn, bao chặt lấy trụ nhị, thường bị nhầm với loại hoa kỳ dị một mũi ba cánh.

VIÊN MAI: Giống lan xuân cánh mai dáng hoa sen. Cuống hoa khá cao, lá đài to, gốc thu hẹp, đỉnh cánh hoa đặc biệt tròn rộng, cánh đỡ dạng ôm vòng.

BƯỚM NHIỀU CÁNH: Cuống hoa tròn nhỏ, lá đài biến dị thành bốn lá, và có dạng bướm, là giống lan xuân mới.

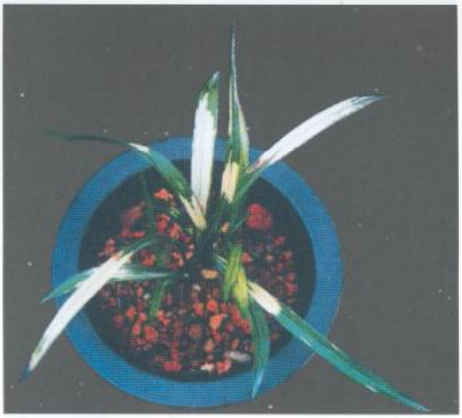
DƯ HỒ ĐIỆP: Là giống lan nổi tiếng từ xưa, sản sinh ở vùng Lan Khê - Chiết Giang, thuộc giống lan xuân hoa kỳ dị cánh bướm có nhiều cánh, nhiều lưỡi, nhiều trụ nhị.

LONG HY NHỊ ĐIỆP: Lá đài tương đối rộng ngắn, dầy chắc, lưỡi tròn to, cánh đỡ lớn và hóa thành dạng bướm, là giống lan xuân hoa kỳ dị mới.

ĐẠI PHÚ QUÝ TẠP GIAO: Màu sắc hoa tươi đẹp rực rỡ, là giống lan xuân cánh sen do Đài Loan lai tạo.

LAN XUÂN VẰN HỔ: Là giống lan xuân có lá nghệ thuật kiểu vằn hổ.

MAI LÃO ĐẠI: Một cuống có hai hoa, giống như *"hai thời đại"*, nên có tên gọi là *"mai đại"*, giới trồng lan thường gọi là "Mai Lão Đại". Kết cấu hoa xinh đẹp, là giống lan xuân truyền thống nổi tiếng của Trung Quốc.

ĐẠI TUYẾT LĨNH: Là giống lan xuân sản sinh ở Nhật. Cuống hoa cao, vai chữ nhất, hoa có nhiều màu, là giống lan xuân loại có hoa màu mới.

ĐẾ QUAN (*VƯƠNG MIỆN*): Vốn sống ở Nhật, là giống lan xuân cánh sen mới.

2. LAN CÁNH SEN

Lá khá mềm, rũ xuống hình vòng cung, dài khoảng 35-60cm, rộng 0.4-0.6cm, thời kỳ ra hoa từ tháng 12 đến tháng 3 năm sau. Cuống hoa không tẻ ra những nhánh cuống nhỏ, có từ 2-4 đóa hoa, đường kính hoa từ 4-6cm. Hoa chủ yếu có màu trắng, hơi đỏ, vàng hoặc xanh lá cây. Lá đài hình tam giác dạng kim cong, cánh hoa ngắn và rộng, gập vào trong, có những đường gân màu đỏ đậm nhạt khác nhau, cánh lưỡi cuốn ngược, có chấm đỏ. Hoa thơm thanh.

Lan cánh sen chủ yếu sản sinh ở vùng Xuyên Nam và phía tây Vân Nam. Vườn lan Bính Long ở huyện Nhĩ Nguyên tỉnh Vân Nam tập trung rất nhiều giống lan cánh sen quý hiếm, như là Tiểu Tuyết Tố, Đại Tuyết Tố, Cánh Sen Đỏ..., đã được Hiệp hội lan Trung Quốc tặng biển hiệu "Vườn ươm giống Lan Cánh Sen Trung Quốc".

◀ **TIỂU TUYẾT TỐ:** Là giống hoa lan truyền thống nổi tiếng của tỉnh Vân Nam. Hoa khá nhỏ, màu trắng tinh khiết, tao nhã, hương thơm dịu mê người.

ĐẠI TUYẾT TỐ: Là giống hoa lan truyền thống nổi tiếng của tỉnh Vân Nam. Hoa khá to, màu trắng như tuyết, thanh nhã cao quý. ▶

◀ LAN CÁNH SEN GIỐNG MỚI: Là giống Lan Cánh Sen có cánh sen. Cánh hoa tròn rộng, giống như hoa sen, là giống Lan Cánh Sen dị chủng thượng phẩm.

LAN CÁNH SEN GIỐNG MỚI: Là giống lan cánh sen cánh thủy tiên. Lá đài màu trắng, nụ hoa có đường gân đài hướng dọc, hình quả trám, cánh đỡ ôm vòng, lưỡi như ý, đốm đỏ rực rỡ, là giống lan cánh sen dị chủng. ▼

3. XUÂN KIẾM

Xuân kiếm còn gọi là lan ngưu thảo, lan ba máo. Lá mọc thành chùm thẳng đứng, có từ 5 - 7 nhánh lá, hình lưỡi kiếm, dài từ 50 - 70cm, rộng khoảng 1.2 - 1.5cm, mép lá thô nhám có răng nhỏ. Mỗi năm loài lan này nở hoa vào khoảng tháng 1-3. Cuống hoa cao từ 20 - 35cm, có từ 3 - 5 đóa hoa. Đường kính hoa khoảng 5 - 6cm, màu xanh vàng nhạt, thơm thanh. Lá đài hình kim cong dạng tròn dài, dài từ 3.5 - 4.5cm, rộng từ 1 - 1.5cm. Cánh hoa khá ngắn, dài khoảng 2.5 - 3cm, rộng khoảng 1 - 1.2cm. Cánh lưỡi dài và cuốn ngược.

Xuân kiếm sản sinh chủ yếu ở các tỉnh vùng tây nam như Tứ Xuyên, Vân Nam, Quý Châu. Dị chủng của loài lan xuân kiếm chủ yếu có Xuân kiếm hoa đỏ, Xuân kiếm hoa trắng, Long xương tố, Xuân kiếm thân ngọc, những năn gần đây người ta cũng phát hiện thấy có sự phân bố loài lan xuân kiếm ở núi Vũ Di tỉnh Phúc Kiến.

◀ **XUÂN KIẾM:** Dáng cây xinh đẹp, hoa không có nhánh cuống, hương thơm thanh mát dễ chịu.

THỦY TINH LONG XUÂN KIẾM: Lá ▶ nghệ thuật kiểu thủy tinh dạng rồng đi, tạo thành dáng nghệ thuật đặc biệt. Nó chứng thực hoa lan là tác phẩm nghệ thuật sống.

CHI THIÊN KIÊU TỬ: Cánh hoa sắc nhọn; lá đài, cánh hoa đều có vòng viền màu nâu tía, là giống lan xuân kiếm hoa biến dị màu sắc mới.

LỤC TÂM TỐ: Giống lan xuân kiếm mới tâm trắng. Lá khá hẹp, đứng thẳng, vai cong, trụ nhị của nụ hoa màu xanh ngọc bính.

XUÂN KIẾM: Lá đài rộng và khá ngắn, gần như dài bằng nhau, lưỡi trải lớn, màu sắc hoa tươi sáng, dáng hoa cân đối, vẻ đẹp phóng khoáng.

4. LAN HUỆ

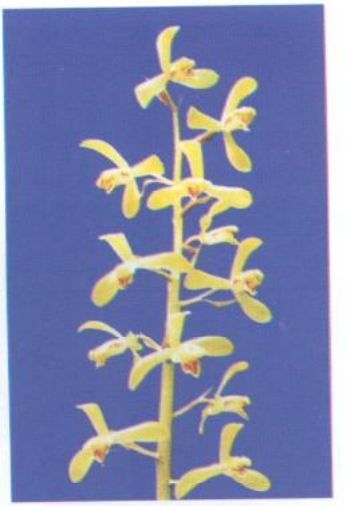
Lan huệ còn gọi là hạ lan, lan chín đốt, lan cửu tử. Rễ to dài, thân vẩy giả không hiện rõ. Lá có khoảng 5-7 nhánh, dài từ 30-75 cm, rộng khoảng 1cm. Lá đứng thẳng, mặt cắt ngang hình chữ V, mép có răng cưa to, gân giữa trong suốt. Cuống hoa đứng thẳng, có từ 5-12 hoa, nhánh cuống to. Hoa màu xanh vàng nhạt, mùi thơm hơi kém hơn lan xuân. Thời kỳ ra hoa khoảng tháng 5-6, những cây lớn có thể kéo dài thời kỳ ra hoa đến trung thu.

Lan huệ chủ yếu phân bố ở các tỉnh phía nam của dãy Tần Lĩnh Trung Quốc. Giang Tô, Chiết Giang là nơi sản sinh chủ yếu của loài lan huệ. Lan huệ là một trong những loài lan khá gần với hàn lan.

Các giống lan huệ dị chủng danh tiếng chủ yếu có Đại Nhất Phẩm, Kim Áo Tố, Trình Mai, Thôi Mai, Thang Tự, Mai Giải Bội...

◀ **NHƯ Ý TỐ:** Lá nhỏ, đứng xéo, màu xanh lục, láng bóng. Cuống hoa nhỏ, có nhánh cuống. Hoa dạng cánh lá tre, mép cánh co lại, lưỡi quăn lớn, xanh tươi trang nhã.

▲ **THÔI MAI:** Cuống hoa màu xanh lá cây nhạt; lá đài dài, gốc to đầu tròn; dáng hoa hài hòa cân đối . Là giống lan huệ cánh mai truyền thống nổi tiếng, một trong "tám giống mới".

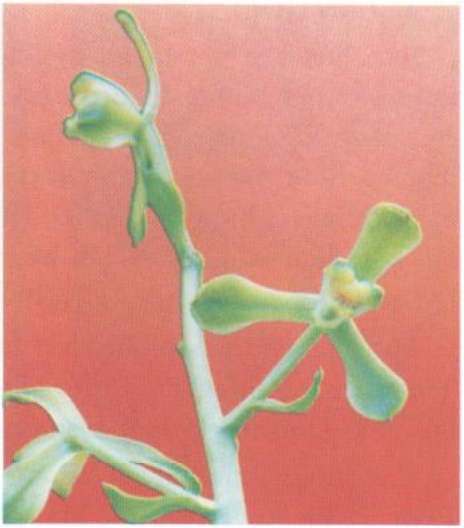
◀ **MAI GIẢI BỘI:** Lá nhỏ dài, hình vòng cung, cuống hoa nhỏ dài, lá đài xanh lục, mép co, đầu tròn, lưỡi như ý lớn, dáng hoa vươn cao xinh đẹp.

TRÌNH MAI: Cuống hoa thô to, có cuống, lá đài tròn ngắn, mép co, dầy, hoa màu đỏ chuyển sang sắc xanh lá cây, vai bằng, cánh đỡ dạng con ngài, lưỡi nuốt lớn, dáng hoa ngay ngắn, được xếp vào hàng vua của loài lan huệ đỏ.

NHIỄM TỰ: Cuống hoa nhỏ dài, có cuống, hoa tập trung dầy khít, lá đài ngắn hẹp, mép co, vai bằng, cánh đỡ quan âm, lưỡi như ý lớn, là giống lan huệ đỏ cánh mai hoa nhỏ.

LÃO CỰC PHẨM: Cuống hoa màu xanh lá cây nhạt, to khỏe, thẳng đứng, đầu lá đài tròn, mép co, dấy, hình cái muỗng, vai bằng, cánh đỡ cứng, lưỡi rồng, là giống thượng phẩm hoa huệ cánh mai vỏ xanh.

MAI HOA BẢO: Cuống hoa nhỏ dài, lá đài có gốc hẹp, đầu tròn lớn, bao vòng; chính giữa cánh đỡ gồ lên bao lấy trụ nhị; lưỡi rồng; thuộc giống lan huệ cánh mai dáng hoa sen có vị trí khá cao.

KIM ÁO TỐ: Lá đứng nghiêng, cuống hoa nhỏ dài vươn lên, lá đài dạng cánh lá trúc hình hoa sen, vai bằng cánh đỡ hình vỏ sò, lưỡi quăn lớn, hoa màu vàng trong lấp lánh, là giống tốt hoa một màu của loài lan huệ truyền thống.

TỐ LONG NỮ: Là giống lan huệ tâm màu trơn mới. Cuống hoa nhỏ dài, hoa thuần một màu vàng dạng cánh hoa cúc.

TỐ TÂM TÂN PHẨM: Cuống hoa nhỏ dài, lá đài dạng cánh lá trúc, gần như là vai bằng, lưỡi trải lớn, hoa màu vàng trơn.

5. KIẾN LAN

Kiến lan còn gọi là lan thu, lan lá kiếm, lan tuấn hà. Vì một năm có thể ra hoa nhiều lần nên kiến lan còn được gọi là lan tứ quý. Thân vẩy giả của lan kiến hình bầu dục hoặc hình cầu tròn, độ lớn của thân khác nhau tùy theo chủng loại. Lá mọc thành chùm, từ 2 - 6 nhánh, màu xanh tươi, dài từ 30 - 60cm, rộng từ 1 - 2cm, bóng. Cuống hoa phần nhiều có cuống, cao từ 25 - 40cm, ra hoa khoảng 4 - 10 đóa. Đường kính hoa khoảng 4 - 5cm, thơm thanh. Thời kỳ ra hoa từ tháng 6 - 11, là loài lan có thời kỳ ra hoa dài nhất.

Tỉnh Phúc Kiến sản sinh nhiều kiến lan, có danh xưng là "quê hương của loài kiến lan". Giống lan Ngư Vưu dị chủng hoa trắng ghi trong sách "Kim Chương Lan Phổ" của Triệu Thời Canh đời Tống chính là sản sinh ở vùng núi Long Nham Phúc Kiến. Ngoài ra, kiến lan còn phân bố ở các tỉnh như Quảng Đông, Quảng Tây, Đài Loan, Vân Nam, Quý Châu, Tứ Xuyên, Hồ Nam.

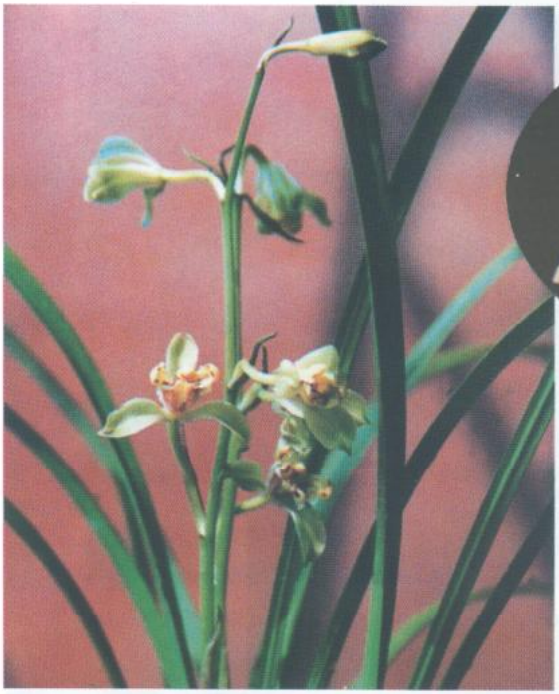
Kiến lan có lịch sử nuôi trồng rất lâu đời, trong dân gian tuyển chọn nuôi cấy được những giống kiến lan tốt nổi tiếng như Đại Hiến mép bạc, Ngư Vưu Hiến, Đuôi Ngựa lông vàng, Đuôi Ngựa lông vàng mép bạc, Quan Âm Tố, Vĩnh Phúc Tố, Thiết Cốt Tố lá to (Đại hà tố), Thiết Cốt Tố, Thiết cốt ngân châm, Long Nham Tố, Phụng Vĩ Tố, Nhân Hóa Bạch, Long Nham Thập Bát Khai, Thập Lục La Hán, Thập Tam Thái Bảo, Phục Hưng Kỳ Điệp, Bảo Đảo Tiên Nữ, Lục Mai, Ngọc Tuyết Thiên Kiều, Sen Vàng...

MAI ĐỎ LĨNH NAM: Lá hơi cong rũ, cuống hoa nhỏ, lá đài đỏ trong, hoa cánh mai, là giống kiến lan thứ vị cao.

KIẾN LAN CÁNH MAI: Xuất hiện trong vùng rừng Tượng Khê ở Mân Nam (tên gọi khác của Phúc Kiến). Lá đài màu xanh lá cây đỉnh tròn, có dạng ôm vào, cánh đỡ hóa cứng, lưỡi như ý, dáng hoa cân đối, thứ vị khá cao.

LỤC MAI: Là kiến lan cánh mai sản sinh ở Đài Loan, vì hoa và lá đài màu xanh lá cây nên có tên gọi như thế.

MAI ĐIỆP: Hoa kỳ lạ cánh bướm, lá đài bên hóa bướm, có cả hai dạng cánh mai, cánh bướm, là giống kiến lan quý hiếm.

TUYẾT MAI: Cánh hoa màu trắng tinh khôi, hoa nở hướng về mặt trời, là giống kiến lan thứ vị cao.

HOA KỲ DỊ CÁNH MAI: Xuất hiện ở vùng rừng Mân Nam. Hoa cánh mai, đóa hoa nở hướng về mặt trời, hình dạng giống như chuông treo, là một giống kiến lan kỳ dị.

KIẾN LAN CÁNH SEN: Lá rũ , rộng như lá lan mực, lá đài rộng đầu tròn, lưỡi tròn lớn, đốm vằn đỏ tươi, dáng hoa cân đối xinh đẹp.

SEN SƯ TỬ: Cánh hoa tròn lớn, lưỡi to, mũi to, hình dạng giống như con sư tử đực đang gầm rống.

NHẬT VƯỢNG HÀ: Là giống kiến lan mới xuống núi. Gốc lá đài thu hẹp, đầu tròn, cánh đỡ tai mèo, dạng cánh sen, màu hồng vàng tao nhã.

SEN MÔI TÚI VŨ DI: Nụ hoa màu xanh tươi, lá đài rộng ngắn, bao vòng, cánh hoa hình cánh sen, cánh lưỡi trắng như tuyết, đốm vằn đỏ rực rỡ, cánh lưỡi ôm thành túi, vươn dài không cuộn. Dáng hoa đẩy đặn xinh đẹp.

ĐÀO SÁI TỐ: Dáng cây lá đứng hơi cong rũ, cuống hoa nhỏ, có nhánh cuống, cánh hoa màu trắng, chỉ có gốc cánh lưỡi có màu đỏ hoa đào, nên có tên là đào hàm tố.

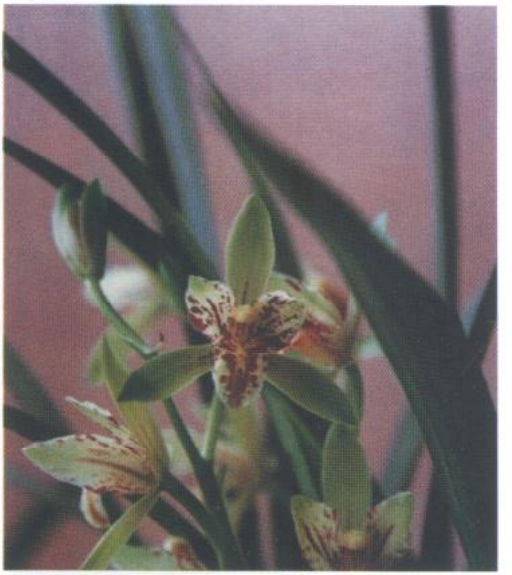
BƯỚM LẠ MÂN NAM: Là giống kiến lan hoa kỳ dị mới xuống núi, sản sinh ở vùng rừng Thụ Hải Mân Nam. Lá cong vừa, hình dáng cây thanh lịch, cuống hoa dài, cánh hoa nhiều, toàn bộ hoa hóa bướm, giống như con bướm đang bay lượn.

TIÊN NỮ ĐẢO CHÂU BÁU: là giống kiến lan hoa kỳ dị cánh bướm (bướm trong) sản sinh ở Đài Loan, màu sắc hoa đặc biệt sặc sỡ.

BƯỚM VÀNG MÂN NAM: Xuống núi ở vùng rừng Mân Nam. Lá nửa đứng, cuống hoa nhỏ, có nhánh cuống lớn, trên đó có từ 8-10 hoa, cánh hoa màu vàng trong, cánh đỡ hóa bướm.

BƯỚM XANH MÂN NAM: Là giống kiến lan cánh bướm mới xuống từ núi. Lá đài màu xanh lá cây đậm, vai cong hình tam giác, cánh đỡ hóa bướm, có đốm đỏ như lưỡi, màu sắc hoa rực rỡ tươi đẹp.

THẤT TIÊN NỮ: Kiến lan tố tâm sản sinh ở Đài Loan, điểm kỳ dị là ở chỗ cánh lưỡi biến dị giống như lá đài.

KIẾN LA CÁNH THỦY TIÊN: Là giống kiến lan mới hoa kỳ dị lấy từ trên núi. Lá cong rũ, cuống hoa nhỏ, có nhánh cuống, lá đài màu trắng trong, hình thoi, gân lá màu hồng đào, cánh đỡ cứng.

ĐUÔI NGỰA LÔNG VÀNG: Là giống kiến lan nổi tiếng. Lá cong rũ, nghệ thuật kiểu đường sợi màu vàng, nở hoa trắng.

▲ **THÁI BẠCH:** Hoa đứng thẳng đoan chính, cánh lưỡi biến từ một thành ba, trắng như tuyết, hình dáng kỳ lạ, giống như râu của thái thượng lão quân.

◀ **ĐẠI HIẾN MÉP BẠC:** Lá to cong rũ có nghệ thuật kiểu cạnh mép màu bạc, hoa một màu, có vòng viền trắng, thơm thanh, là giống lan dâng lên triều đình thời cổ đại, thuộc giống kiến lan truyền thống nổi tiếng.

ĐUÔI NGỰA LÔNG VÀNG MÉP BẠC: Là giống đuôi ngựa lông vàng biến dị có lá nghệ thuật kiểu cạnh mép màu bạc, thứ vị cao hơn một bậc.

ĐẠI PHỤNG TỐ NGHỆ THUẬT KIỂU ĐƯỜNG NÉT MÀU VÀNG: Lá của giống kiến lan đại phụng tố biến dị thành nghệ thuật đường nét màu vàng, là giống kiến lan thứ vị cao.

◀ **ĐÀO HỒNG NHỎ:** Là giống lan truyền thống nổi tiếng, thuộc giống kiến lan tâm màu biến dị thành nghệ thuật kiểu mỏ vàng.

KIẾN LAN NGHỆ THUẬT KIỂU ĐƯỜNG VÀ ĐỐM: Là giống kiến lan mới lấy từ trên núi. Lá biến dị thành nghệ thuật kiểu đường nét và đốm vằn màu trắng, là giống lan có thứ vị cao.

KIẾN LAN LÁ NGHỆ THUẬT KIỂU ĐƯỜNG NÉT: Là giống kiến lan biến dị mới lấy từ trên núi. Lá có nghệ thuật vòng viền to và đường trắng, là giống lan có thứ vị cao.

KIẾN LAN LÁ NGHỆ THUẬT ĐƯỜNG NÉT DẠNG LƯỠI KIẾM: Lá thẳng đứng như lưỡi kiếm, có những đường nghệ thuật làm tăng thêm giá trị của nó gấp mấy lần.

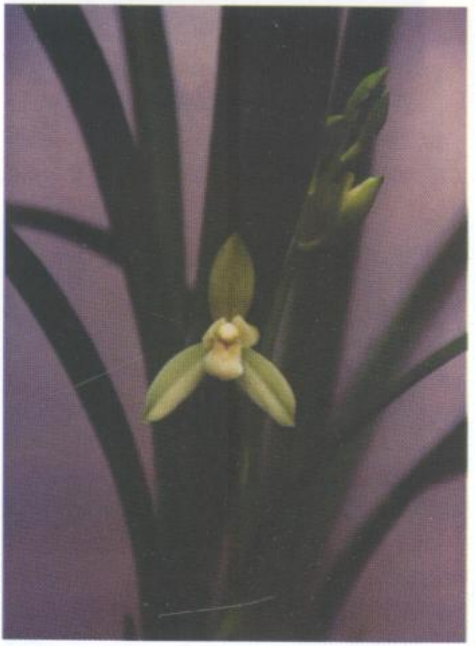
KIẾN LAN TAI NGỰA: Lá màu xanh vàng, nửa cong rũ, cuống hoa có nhánh, hoa khá to, là giống nở hoa sớm nhất trong số các giống kiến lan.

KIẾN LAN LÁ NGHỆ THUẬT ĐƯỜNG GIỮA: Lá có đường nghệ thuật màu vàng ở chính giữa, bán thẳng đứng, hình dáng cây tao nhã, thứ vị khá cao.

VĨNH AN TỐ: Vốn sản sinh ở Vĩnh An-Phúc Kiến. Lá cong rũ, cuống hoa nhỏ, màu trắng, lưỡi trải lớn, dáng hoa cân đối, thơm thanh.

THIẾT CỐT TỐ LÁ TO (*ĐẠI HÀ TỐ*): Tính đứng thẳng của lá mạnh, màu xanh lá cây đậm, lá to dầy, hoa màu vàng xanh, cánh rộng, mập, thơm thanh, là giống kiến lan truyền thống nổi tiếng.

THƯỢNG HÀNG TỐ: Vốn sản sinh ở Thượng Hàng-Phúc Kiến. Lá khá dài, cong rũ, hoa màu trắng tinh khôi, vai rũ nhiều, thơm thanh.

A LAN: Lá đứng thẳng, dầy, có viền bạc, hoa to và nhiều, dễ trồng, là giống truyền thống nổi tiếng.

KIẾN LAN HOA ĐỎ GIỐNG LÙN: Lá ngắn, hoa đỏ, khiến người ta yêu thích.

RỒNG ĐẸP LĨNH NAM: Phiến lá dạng rồng đi, xoắn ngược và có nếp nhăn kỳ dị, giống như hai người đang khiêu vũ.

KIẾN LAN THỦY TINH HOA ĐỎ: Cuống hoa nhỏ và có nhánh, hoa đỏ, lá nghệ thuật kiểu thủy tinh, là giống kiến lan thứ vị cao.

BẠCH TUYẾT BĂNG TÂM: Lấy từ vùng rừng Thụ Hải Nam Tĩnh. Cây lan có lá đứng; cuống hoa, đóa hoa màu trắng như tuyết; thơm thanh, là giống kiến lan quý hiếm.

KIẾN LAN TỐ TÂM CÁNH SEN: Lá thẳng đứng, thấp trung bình, nở hoa tâm trắng cánh sen, là giống kiến lan thứ vị cao.

DÁNG SEN BAO ĐỎ: Nụ hoa, bao hoa màu đỏ tươi, cuống hoa hơi cong gập; hoa sau khi nở dần dần chuyển thành màu trắng vàng, mùi thơm nồng, là giống kiến lan quý hiếm lấy từ trên núi.

KIẾN LAN THỦY TINH: Lá thấp trung bình, những đốm thủy tinh trong suốt sáng bóng hiện rõ, có giá trị thưởng thức khá cao.

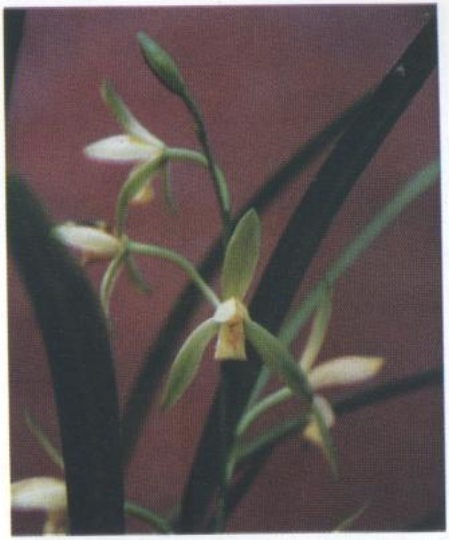
THỦY TINH THIÊN HƯƠNG: Giống thiết cốt tố biến dị lá nghệ thuật thủy tinh, giá trị tăng lên hàng trăm lần.

CHỊ EM SINH ĐÔI: Hai chị em sinh đôi có hình dáng giống nhau thật là dễ thương!

TÂM ĐỎ ÁNH TUYẾT: Vốn sản sinh ở vùng rừng Nam Tĩnh. Cuống hoa, cánh hoa trắng như tuyết, cánh lưỡi có đốm đỏ rực rỡ, nên có tên là tâm đỏ ánh tuyết.

VĨNH PHÚC TỐ: Vốn sản sinh ở vùng Vĩnh Phúc, Chương Bình-Phúc Kiến. Lá bán thẳng đứng, có dấu tay vê, hoa một màu xanh lá cây nhạt, vai rũ, thơm thanh dễ chịu.

NGƯỠNG THIÊN TIẾU: Cánh hoa dạng hoa sen, hoa nở hướng lên trời, cuống hoa có tẻ nhánh, thơm thanh, là giống kiến lan mới lấy từ trên núi.

KIẾN LAN LÁ HỒNG: Lá thanh tú, màu xanh lá cây trong hồng vàng, hoa vàng tươi, mùi thơm thanh dịu, là giống lan mới lấy từ trên núi.

LONG NHAI TỐ: Vốn sản sinh ở vùng Long Nhai Phúc Kiến. Lá đứng nửa, dầy, màu xanh lá cây đậm, cánh hoa rộng ngắn, dầy, hương thơm lan khắp.

KIẾN LAN HOA CÓ VIỀN: Lá đài màu xanh lá cây trong, viền trắng, cánh đỡ trắng gân đỏ, lưỡi có đốm đỏ sặc sỡ, dáng hoa cân đối, là giống kiến lan hoa màu mới lấy từ trên núi.

KIẾN LAN GIỐNG MỚI: Lá đài rộng đầu tròn, hoa màu vàng kim có pha hồng, là giống quý hiếm.

KIẾN LAN HOA ĐỎ CÁNH TRÒN: Lá rộng, thẳng đứng, vươn cao; hoa màu đỏ cánh tròn, là giống kiến lan mới lấy từ trên núi.

LỤC HOA HỒNG: Hoa màu xanh tươi pha đỏ; cuống hoa nhỏ, có nhánh cuống lớn; màu tươi hương thơm, là giống kiến lan hoa màu lấy từ trên núi.

KIẾN LAN HOA ĐỎ TRÙNG MÀU: Là giống kiến lan mới lấy từ trên núi.

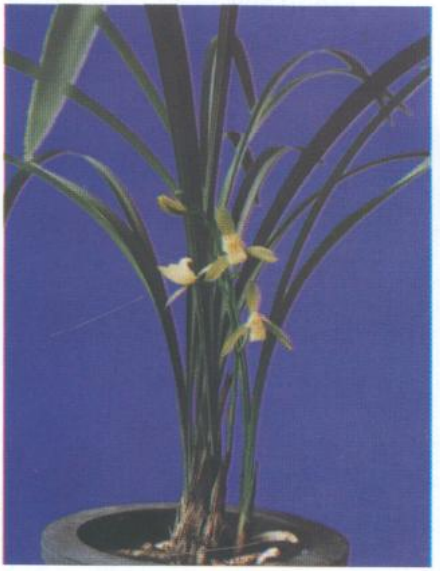
KIẾN LAN HOA ĐỎ TÍA: Là giống kiến lan mới lấy từ trên núi.

KIẾN LAN CÁNH KỲ DỊ HOA ĐỎ: Hoa màu đỏ đậm, cánh đài cong xuống kỳ lạ, giống như cô gái đẹp e lệ chắp tay thỉnh an.

KIẾN LAN VIỆT ĐÔNG LÁ NHỎ: Lá nhỏ ngắn, cong rũ; hoa nhỏ; cánh đỡ dài; nụ hoa trắng, mùi thơm thanh, nhỏ bé lung linh, thanh tú dễ thương.

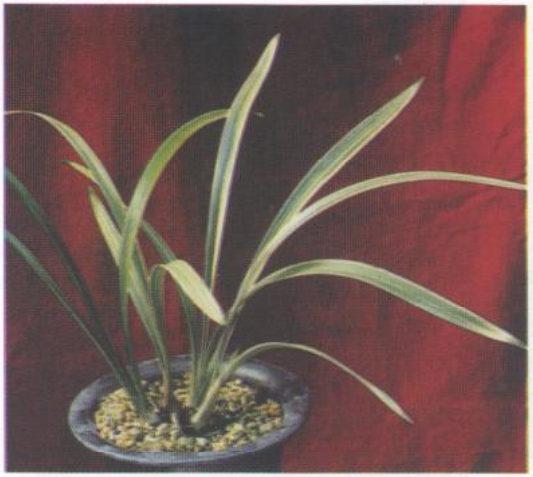
KIẾN LAN TỐ TÂM: Giống lan mới lấy từ trên núi. Lá vươn cao đỉnh rũ, lá rộng; hoa màu trắng vàng nhạt, dáng hoa đoan chính, mùi thơm.

KIẾN LAN TỐ TÂM: Giống mới lấy từ trên núi. Tính đứng thẳng của lá mạnh, cuống hoa nhỏ, màu xanh lá cây nhạt; cánh hoa trơn dầy; rãnh gân lá đài hiện rõ, mùi thơm thanh.

KIẾN LAN TỐ TÂM: Giống mới lấy từ trên núi. Lá hình vòng cung; cuống hoa nhỏ, không tẻ nhánh; hoa màu trắng pha màu xanh trong, cánh lưỡi rũ xuống nhưng không cuốn, mùi thơm dễ chịu.

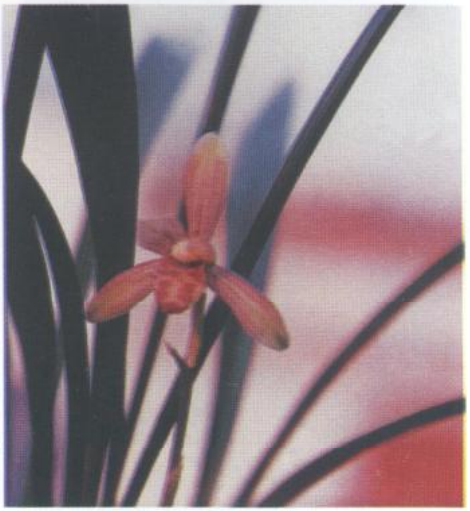
KIẾN LAN TỐ TÂM LÁ NGHỆ THUẬT KIỂU ĐƯỜNG GIỮA: Là giống kiến lan tâm trắng hái trên núi, biến chủng thành dạng lá nghệ thuật kiểu đường giữa, là giống thứ vị cao có hoa và lá nghệ thuật.

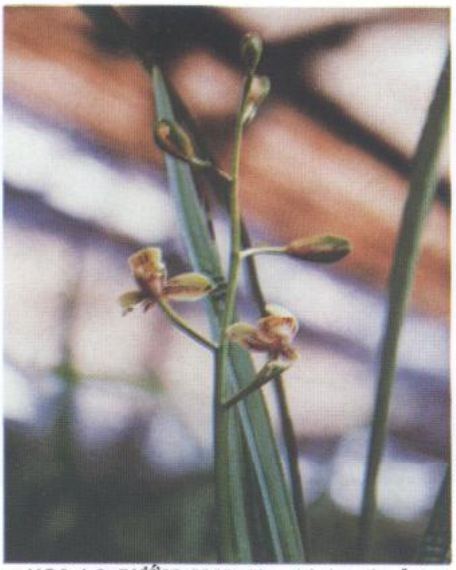
BẢO TỨ QUÝ: Lá thẳng đứng đuôi rũ, nghệ thuật đường giữa màu hồng, màu hoa hài hòa tươi đẹp.

KIẾN LAN CHU SA: Kiến lan hoa màu lấy từ Mâm Tây. Cuống hoa, nụ hoa đều có màu đỏ son, có tẻ nhánh cuống, vai cong, dáng hoa ngay ngắn.

KIẾN LAN HOA MÀU: Đài hoa hình bầu dục, lưỡi tròn có đốm đỏ, màu hoa đỏ trong rực rỡ, hình dáng yêu kiều xinh đẹp.

HOA LẠ BƯỚM MAI: Hoa kỳ lạ có cả hai dạng: bướm và cánh mai, là giống kiến lan mới có thứ vị cao.

TIỂU NGỌC ĐÀO: Đài hoa tương đối nhỏ dài, màu hồng đào bắt mắt, là giống kiến lan hoa màu mới.

KIẾN LAN HOA KỲ Dị: Hoa lạ nhiều cánh nhiều lưỡi, hoa nở tập trung hướng lên trời, rất đặc sắc.

SEN ĐỎ: Vốn sản sinh ở vùng Đài Loan. Là giống kiến lan cánh sen hoa nhỏ, thứ vị cao.

TỨ QUÝ KỲ XẢO: Cuống hoa rất nhỏ, hoa trắng thuần khiết, dạng thiếu cánh kỳ lạ.

SEN PHỈ THÚY: Nở hoa cánh sen, màu ngọc phỉ thúy, bốn hoa nở thành chùm, giống như chị em sinh đôi, tương thân tương ái.

MAI ĐỎ: Lá đài cánh mai màu đỏ, lưỡi như ý, là giống kiến lan hoa lạ mới lấy từ trên núi.

KIẾN LAN DẠNG HOA SEN TRẮNG GIỐNG LÙN: Dáng cây thấp, hoa trắng, dạng hoa sen; chất lượng, hình dáng đều tốt, là giống hiếm có.

6. HÀN LAN

Hàn lan có thân vẩy giả hiện rõ. Lá màu xanh lá cây sẫm, có từ 3 - 7 nhánh mọc thành chùm, dài từ 35 - 70cm, rộng từ 1 - 2cm, phân làm hai loại lá nhỏ và lá rộng. Tính đứng thẳng mạnh, hơi có ánh, mép lá có răng cưa. Cuống hoa đứng thẳng tẻ nhánh to, hoa mọc thưa, có từ 8 - 12 đóa hoa, lá đài dài khoảng 4 - 5cm, rộng khoảng 0.4 - 0.8cm. Nụ hoa màu trắng xanh nhạt hoặc xanh vàng, xanh lục, đỏ tía, có mùi thơm. Thời kỳ ra hoa từ tháng 11 kéo dài đến tháng 2 năm sau. Thân hoa có hai loại màu xanh và màu tím. Ông Nghiêm Sở Giang phân hàn lan phân bố ở vùng núi huyện Nam Tĩnh tỉnh Phúc Kiến thành hàn lan Trung Hoa thân xanh và hàn lan Trung Hoa thân tím. Giống hàn lan tâm trắng quý và nổi tiếng nhất, tỉ lệ xuất hiện chỉ 1 phần mấy trăm ngàn. Những năm gần đây còn tiếp tục tạo ra các giống mới như hàn lan hoa đỏ, hàn lan thủy tinh, hàn lan lá nghệ thuật kiểu đường nét, hàn lan cánh đỡ cứng...

Do thời kỳ ra hoa của hàn lan dài nên trùng với thời kỳ ra hoa của lan xuân, kiến lan và lan mực. Nhờ côn trùng, gió đem hạt phấn đi nên sinh ra các giống lai tạp khá nhiều, có hàn lan hạ nở hoa vào cuối mùa hè, hàn lan xuân nở hoa vào mùa xuân... Hàn lan chủ yếu phân bố ở Phúc Kiến, Chiết Giang, Giang Tây, Hồ Nam, Quảng Đông, Quảng Tây, Vân Nam, Quý Châu, Tứ Xuyên, và cả Nhật Bản.

◀ **HÀN LAN THÂN XANH TRUNG HOA:** Vốn sản sinh ở vùng rừng Nam Tĩnh. Lá dài, bán thẳng đứng, cuống hoa màu xanh lá cây có tẻ nhánh, hoa màu xanh pha trắng, vai chữ nhất, là giống mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN THÂN TÍM TRUNG HOA: ▶ Sản sinh ở vùng rừng Nam Tĩnh. Lá rộng dài, tương đối đứng thẳng, cuống hoa màu đỏ tía đậm, có tẻ nhánh, lá đài màu nâu tím, vai hơi rũ, cánh lưỡi vàng nhạt.

6. HÀN LAN

Hàn lan có thân vẩy giả hiện rõ. Lá màu xanh lá cây sẫm, có từ 3 - 7 nhánh mọc thành chùm, dài từ 35 - 70cm, rộng từ 1 - 2cm, phân làm hai loại lá nhỏ và lá rộng. Tính đứng thẳng mạnh, hơi có ánh, mép lá có răng cưa. Cuống hoa đứng thẳng tẻ nhánh to, hoa mọc thưa, có từ 8 - 12 đóa hoa, lá đài dài khoảng 4 - 5cm, rộng khoảng 0.4 - 0.8cm. Nụ hoa màu trắng xanh nhạt hoặc xanh vàng, xanh lục, đỏ tía, có mùi thơm. Thời kỳ ra hoa từ tháng 11 kéo dài đến tháng 2 năm sau. Thân hoa có hai loại màu xanh và màu tím. Ông Nghiêm Sở Giang phân hàn lan phân bố ở vùng núi huyện Nam Tĩnh tỉnh Phúc Kiến thành hàn lan Trung Hoa thân xanh và hàn lan Trung Hoa thân tím. Giống hàn lan tâm trắng quý và nổi tiếng nhất, tỉ lệ xuất hiện chỉ 1 phần mấy trăm ngàn. Những năm gần đây còn tiếp tục tạo ra các giống mới như hàn lan hoa đỏ, hàn lan thủy tinh, hàn lan lá nghệ thuật kiểu đường nét, hàn lan cánh đỡ cứng...

Do thời kỳ ra hoa của hàn lan dài nên trùng với thời kỳ ra hoa của lan xuân, kiến lan và lan mực. Nhờ côn trùng, gió đem hạt phấn đi nên sinh ra các giống lai tạp khá nhiều, có hàn lan hạ nở hoa vào cuối mùa hè, hàn lan xuân nở hoa vào mùa xuân... Hàn lan chủ yếu phân bố ở Phúc Kiến, Chiết Giang, Giang Tây, Hồ Nam, Quảng Đông, Quảng Tây, Vân Nam, Quý Châu, Tứ Xuyên, và cả Nhật Bản.

◀ **HÀN LAN THÂN XANH TRUNG HOA:** Vốn sản sinh ở vùng rừng Nam Tĩnh. Lá dài, bán thẳng đứng, cuống hoa màu xanh lá cây có tẻ nhánh, hoa màu xanh pha trắng, vai chữ nhất, là giống mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN THÂN TÍM TRUNG ▶ HOA: Sản sinh ở vùng rừng Nam Tĩnh. Lá rộng dài, tương đối đứng thẳng, cuống hoa màu đỏ tía đậm, có tẻ nhánh, lá đài màu nâu tím, vai hơi rũ, cánh lưỡi vàng nhạt.

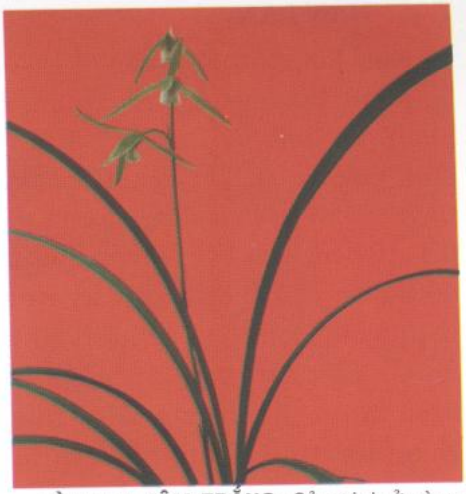

HÀN LAN HOA XANH: Lá đài màu xanh tươi, vai bằng, giống như cánh chim, lưỡi tròn nhỏ, đốm đỏ sặc sỡ, hoa nở hướng về một phía, giống như đàn chim bay về tổ.

HÀN LAN HOA TÍM: Nụ hoa màu đỏ tía, vai rũ nhiều, cánh lưỡi dạng móc câu nhưng không cuốn, là giống lan mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN TÂM TRẮNG: Sản sinh ở vùng rừng Mân Nam. Là loại hàn lan lá nhỏ, cuống hoa nhỏ dài màu xanh ngọc bích, nụ hoa màu trắng xanh nhạt, thanh nhã, gân lá đài màu xanh thanh tú, cánh lưỡi có gân xanh nằm theo chiều dọc, là giống hàn lan quý hiếm lấy từ trên núi.

HÀN LAN HOA TRẮNG: Hoa màu trắng, vai hơi rũ, lá đài tương đối rộng, dáng hoa cân đối xinh đẹp, là giống mới lấy từ trên núi.

HỒNG TUYẾN NỮ: Màu sắc hoa rực rỡ diễm lệ, lưỡi cuộn lớn, đốm màu đỏ nhạt, là giống hoa màu mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN HOA ĐỎ: Hoa màu đỏ, lá đài khá nhỏ, vai rũ, là giống lan mới lấy từ trên núi.

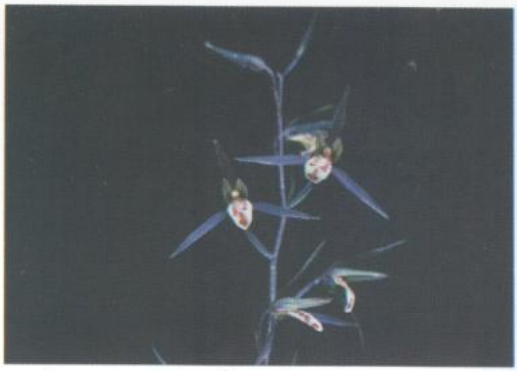
THỦY TIÊN XANH: Là giống mới lấy từ trên núi Mân Tây. Hoa màu xanh lục, dạng cánh thủy tiên, lưỡi trắng có đốm đỏ nhạt, màu sắc trang nhã.

HÀN LAN HOA LỚN: Hoa rất lớn, đường kính đạt đến 8cm, lưỡi màu nâu vàng, to và cuốn, là giống lan mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN NGŨ SẮC: Hoa có năm màu rực rỡ, tươi đẹp, vai chữ nhất, lưỡi cuốn to nền trắng đốm đỏ, là giống hàn lan hoa màu mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN HOA NHỎ: Cuống hoa nhỏ, lá đài nhỏ và ngắn, lưỡi kỳ dị, giống như gò má cô gái.

HÀN LAN HOA NHỎ: Là giống mới lấy từ trên núi Mân tây. Cuống hoa nhỏ, hoa màu xanh lục, dạng hoa nhỏ, tẻ nhánh cuống hoa lớn.

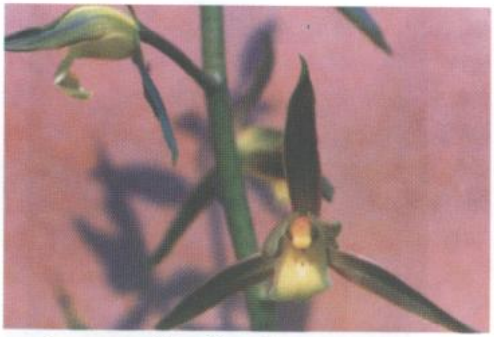
BĂNG TÂM: Lá đài rộng, ngắn, bao vòng, màu xanh lục, viền trắng, cánh lưỡi màu trắng tinh thể pha đốm đỏ, thanh tao trang nhã, là giống hàn lan quý hiếm lấy từ trên núi.

HÀN LAN HOA TỤ: Hoa màu trắng như tuyết, cánh hoa hình lá liễu, chùm hoa dầy khít và tụ tập trên đỉnh cuống hoa, giống như một nhánh hoa lau nở rộ.

CÔNG CHÚA VĂN THÀNH: Đài hoa nhỏ dài, màu xanh vàng trang nhã, lưỡi cuộn lớn, đốm đỏ rực rỡ, dáng hoa cân đối thanh tao, là giống hàn lan mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN LƯỠI MỘT MÀU: Hoa khá lớn, dáng ngay ngắn, vai rũ, mũi màu vàng tươi bắt mắt, cánh lưỡi to và màu vàng đơn thuần, là giống mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN LÁ NGHỆ THUẬT MÀU HỒNG: Lá màu xanh hồng, có những đường nghệ thuật màu trắng, là giống hàn lan mới phẩm vị cao.

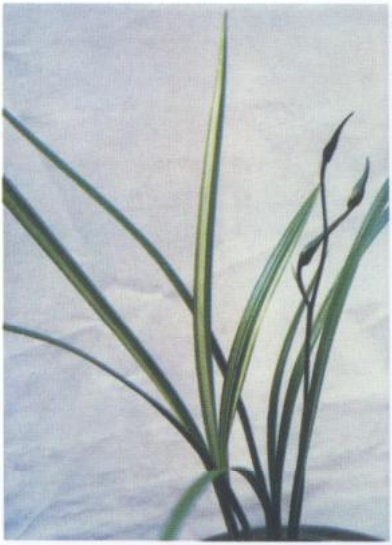
HÀN LAN GIỐNG LÙN: Lá lùn ngắn, đầu tròn, sáng bóng, dáng cây tao nhã dễ thương, là giống hàn lan quý hiếm lấy từ trên núi.

HÀN LAN LÁ NGHỆ THUẬT KIỂU ĐƯỜNG NÉT: Lá to đứng thẳng, màu trắng xanh có đường nghệ thuật ở giữa, là giống hàn lan mới thứ vị cao.

HÀN LAN NHỊ ĐỎ: Hoa màu vàng đất, vai bay, mũi màu đỏ trong kỳ lạ, là giống lan mới lấy từ trên núi.

HÀN LAN LÁ NGHỆ THUẬT ĐƯỜNG GIỮA: Lá nghệ thuật đường giữa màu trắng, là giống hàn lan mới lấy từ trên núi thứ vị cao.

HÀN LAN HOA NGHỆ THUẬT VIỀN VÒNG: Hoa màu xanh viền trắng, cánh lưỡi đỏ viền trắng, là giống hàn lan hoa màu mới, lấy từ trên núi.

HÀN LAN HOA ĐỎ NGHỆ THUẬT KIỂU ĐƯỜNG NÉT: Lá có những đường nghệ thuật trắng, đầu trụ nhị đỏ son, hoa đỏ màu trùng, là giống hàn lan quý hiếm lấy từ trên núi.

7. LAN MỰC

Lan mực có hoa màu nâu tím giống như màu mực đen nên có tên gọi là lan mực. Vì lan mực cũng ra hoa vào thời gian mùa xuân nên còn được gọi là lan báo tuổi, lan mừng tuổi. Thân vẩy giả của lan mực có hình bầu dục. Rễ thường to khoẻ, khá dài. Lá dạng da, rộng và dầy, màu xanh lá cây đậm, bóng, từ 3 - 5 nhánh lá mọc thành chùm, hình lưỡi kiếm, dài từ 60 - 80cm, rộng từ 2.5 - 4.5cm. cuống hoa thẳng đứng, có tẻ nhánh cuống to, có từ 5 - 18 hoa. Mùi thơm thanh dễ chịu. Thời kỳ ra hoa từ tháng 11 đến tháng 3 năm sau. Phân bố ở các tỉnh như Phúc Kiến, Đài Loan, Quảng Đông, Quảng Tây, Vân Nam, những nước lân cận Trung Quốc như Việt Nam, Miến Điện, Ấn Độ.

Các dị chủng hoa nghệ thuật, lá nghệ thuật của loài lan mực rất nhiều, các giống mới không ngừng xuất hiện, có lan mực giống lùn lá rộng mà ngắn; có lan mực lá nghệ thuật đốm vằn, nghệ thuật đường giữa, cạnh mép vàng, mép bạc; có lan mực cánh mai, cánh sen, cánh thủy tiên đúng quy cách truyền thống; có lan mực hoa kỳ dị nhiều cánh nhiều lưỡi và lan mực thủy tinh hàng trăm ngàn tư thế. Những giống lan mực mới hiếm có được các nhà trồng lan chú ý.

MAI LỚN MẪN NAM: Là lan lấy từ trên núi, được phát hiện vào năm 1995 ở Nam Tĩnh-Phúc Kiến. Dáng hoa cân đối ngay ngắn, kết tròn, dầy, lá đài tròn rộng, ngắn dấy ôm vào, cánh đỡ hóa thành nhị đực, bao chặt lấy trụ nhị, lưỡi rồng cuốn, chùm hoa xếp dầy khít như mai, mùi thơm thanh dịu, thời kỳ ra hoa dài, được gọi là vua trong các giống lan mực cánh mai.

SEN LẠ MÂN NAM: Là giống lan mực mới lấy từ trên núi Nam Tĩnh-Phúc Kiến. Lá ngắn vừa, cân đối, hoa cánh sen, thơm thanh, màu đỏ đậm, đôi khi xuất hiện hoa kỳ dị nhiều lưỡi, cánh ngoài chẻ ra độc đáo, hoa có nhánh cuống lớn.

LAN MỰC HOA KỲ DỊ DẠNG BÔNG LÚA: Là giống lan mực mới lấy từ trên núi. Các đóa hoa nằm khít, hướng lên, cánh hoa có viền, giống như bông lúa trổ đồng, độc đáo vô cùng.

THỦY TIÊN MÂN NAM: Là giống lan mực mới lấy từ trên núi. Lá bán đứng, dáng cây thanh lịch, hoa màu kép. Cánh đỡ ôm vào, màu sắc rực rỡ, cuống hoa tẻ nhánh lớn, thơm thanh.

HOA LẠ BƯỚM MAI: Là giống lan mực mới lấy từ trên núi. Lá dầy rộng, dáng cây thanh nhã xinh đẹp, hoa cánh mai, lá đài bên hóa bướm, có cả hai dạng mai bướm kỳ dị, là giống lan mực quý hiếm.

▲ **LAN MỰC HOA ĐỎ LÁ NGHỆ THUẬT MÀU HỒNG:** Lấy từ vùng rừng Hòa Khê Nam Tĩnh-Phúc Kiến. Lá đứng, lá nghệ thuật màu hồng, nở hoa đỏ, thơm thanh.

◀ **THẦN CHÂU KỲ:** Lá dạng bán rũ, cuống hoa phân nhiều nhánh, trên hoa có hoa, cánh hoa nhiều và đa dạng, phá vỡ kết cấu bố cục một nhánh một hoa của lan Trung Quốc, là điều kỳ dị trong những điều kỳ dị của hoa lan.

HOÀNG KIM TỐ: Lấy từ vùng rừng Bình Hòa-Phúc Kiến. Lá bán cong rũ, phiến lá mập trơn, nở hoa màu vàng kim đơn thuần, hoa lớn, cánh ngoài hình tam giác, thơm thanh, là giống quý trong loài lan mực tâm một màu.

▲**LAN MỰC CÁNH ĐỖ CỨNG HOA ĐỎ:** Là giống lan mực mới. Dáng hoa cân đối ngay ngắn cánh đỗ ngài, lưỡi quả thị, hoa màu đỏ trong.

◀ **LAN MỰC HOA ĐỎ CÁNH BƯỚM:** Là giống mới lấy từ trên núi. Hoa màu đỏ tươi diễm lệ, lá đài bên biến dị hóa thành dạng bướm.

LAN MỰC HOA MÀU LƯỠI ĐỎ: Là giống mới lấy từ trên núi. Hoa viền trắng lưỡi đỏ, màu sắc hoa rực rỡ xinh đẹp.

LAN MỰC HOA ĐỎ LÁ HỒNG: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá nghệ thuật màu hồng, hoa màu đỏ trong, dáng cây thanh tao.

LAN MỰC HOA ĐỎ: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá rộng dầy, dáng cây ngay ngắn, hoa màu đỏ, vai chữ nhất.

LAN MỰC HOA BƯỚM: Là giống mới lấy từ trên núi. Hoa khá to, lá đài bên hóa bướm, giống như đàn bướm đang bay lượn.

LAN MỰC HOA LẠ TRÂN CHÂU: Lấy từ vùng rừng Nam Hàng-Nam Tĩnh-Phúc Kiến. Lá bán cong rũ, rộng dầy, hoa kỳ lạ, cánh đỡ hóa mũi, giống như hạt châu.

LAN MỰC LƯỠI VÀNG: Là giống mới lấy từ trên núi. Cánh đỡ tai mèo, lưỡi màu vàng trơn.

LAN MỰC HOA ĐỎ MÓNG SẮT: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá mập, dầy, rộng, dáng cây thấp vừa, cuống hoa, cánh hoa màu đỏ cam bắt mắt, đầu lá đài viền đen, giống như móc câu sắt.

LAN MỰC NHỊ ĐỎ LƯỠI TRƠN: Là giốn mới lấy từ trên núi. Lá đứng thẳng, hoa n có vai hình tam giác, mũi đỏ, cánh lưỡi mà vàng trơn.

GIỐNG LAN MỰC MỚI LẤY TỪ TRÊN NÚI: Lá đứng nghiêng, hoa đỏ, lưỡi tròn đỏ viền trắng, rũ xuống nhưng không cuộn, vai bằng lật ra sau, hoa giống như con chim tung cánh bay lên trời cao.

LAN MỰC HOA ĐỎ CUỐNG XANH: L giống mới lấy từ trên núi. Cuống hoa mà xanh tươi, đóa hoa màu đỏ rực rỡ.

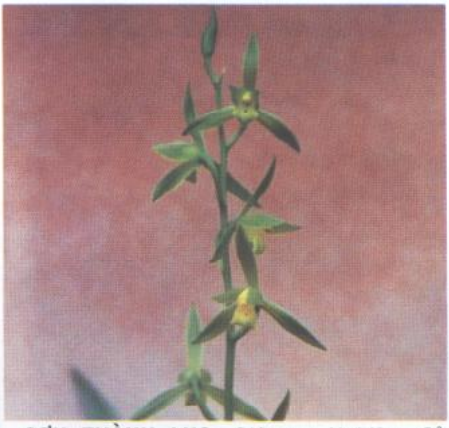
LAN MỰC HOA KỲ DỊ: Là giống mới lấy từ vùng rừng Bình Hòa-Phúc Kiến. Nó vốn là lan mực cánh sen, lá nụ nối lên biến dị thành 1 lá đài, giống như vẽ rắn thêm chân, có thể gọi là giống lan mực kỳ dị nhất.

LAN MỰC (*LONG KHÊ*) THỦY TIÊN: Lá rộng, mập dầy dạng rồng đi, hoa dạng cánh thủy tiên.

LAN MỰC HOA MÀU LƯỠI VÀNG: Là giống mới lấy từ trên núi. Lưỡi lớn màu vạng, vai hơi rũ, hoa nhiều màu, muôn màu rực rỡ.

SƠN THÀNH LỤC: Giáo sư Nghiêm Sở Giang (Đại học Lục Môn) phát hiện ở vùng rừng Nam Hàng huyện Nam Tĩnh-Phúc Kiến. Do nó ở huyện thành Nam Tĩnh là thị trấn Sơn Thành nên có tên gọi là Sơn Thành Lục. Từ đó về sau Sơn Thành Lục đã trở thành danh xưng truyền thống cho loài lan mực tâm trơn của vùng rừng Nam Tĩnh. Giáo sư Nghiêm gọi Sơn Thành Lục là "màu hoa độc đáo, dáng lá dáng hoa đều thuộc hàng thượng phẩm. Lá đài, cánh đỡ có dạng lỗ tai hơi hẹp là những nét thiếu sót trong nét đẹp của Sơn Thành Lục". Hiện nay có những giống đã khắc phục được điểm thiếu sót mà giáo sư Nghiêm đã nêu.

SƠN THÀNH LỤC VAI NGANG: Lá cong xéo, hoa nở vai chữ nhất, lưỡi cuộn to.

SƠN THÀNH LỤC CÁNH ĐỖ TAI MÈO: Cánh đỗ hình tai mèo.

SƠN THÀNH LỤC NHƯ Ý: Cánh hoa khá rộng, cánh lưỡi dạng như ý.

SƠN THÀNH LỤC THỦY TIÊN: Hoa màu vàng, giống như cánh thủy tiên, lá khá ngắn, rộng dầy.

SƠN THÀNH LỤC HOA LỚN: Lá đứng nghiêng, màu xanh tươi, dáng cây hài hòa dễ thương, cuống xanh hoa vàng, cánh hoa rộng mà ngắn, hài hòa cân đối, có giá trị thưởng thức khá cao.

SƠN THÀNH LỤC HOA VÀNG: Lá đứng khá thẳng, màu vàng xanh, tương đối rộng và lùn, cuống hoa trong thời kỳ đầu màu xanh vàng, dần dần biến thành màu vàng kim.

LAN MỰC THỦY TIÊN: Là giống mới lấy từ trên núi. Mặt lá dạng rồng đi kỳ dị, hình dáng cây cương nghị bất khuất, hoa màu đỏ cánh thủy tiên.

LAN MỰC HOA ĐỎ: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá màu hồng đứng thẳng, hoa đỏ lưỡi trắng, có nét riêng độc đáo.

MỰC ĐEN LƯỠI TRÒN LỚN: Là giống mới lấy từ trên núi. Cuống hoa và hoa có màu nền xanh chấm đen, lưỡi tròn lớn, dáng hoa kỳ dị, giống như con dơi bắt muỗi.

HOA LẠ MỒNG CHIM ƯNG: Là giống mới lấy từ trên núi. Cánh hoa bị thiếu, màu đen sậm, cánh lưỡi hóa thành nhị, hình dáng hoa giống như móng chim ưng, cuống hoa giống như đàn chim ưng đang bay lượn trên bầu trời.

LAN MỰC HOA NHIỀU MÀU: Lá rộng, bán cong rũ, xinh đẹp phóng khoáng, hoa nở màu kép, lưỡi tròn lớn, thanh tú dễ thương.

LAN MỰC HOA LẠ: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá cứng cáp, cuống hoa tẻ nhánh lớn, nhị đỏ mũi vàng, cách đổ dài và bao vòng lấy trụ nhị, giống như con nhện dệt lưới.

HOA QUANG ĐIỆP: Vốn sản sinh ở Đài Loan. Lá đứng thẳng, màu xanh hồng, cánh ngoài hóa bướm, là giống lan mực hoa lạ.

MÂY XANH: Là giống lan mực hoa lạ tâm màu trơn, nhiều cánh của Đài Loan.

THẬP BÁT KIỀU: Sản sinh ở Đài Loan. Lá lùn trung bình, là giống lan mực nở hoa cánh sen.

KIM ĐIỂU: Là giống lan mực sản sinh ở Đài Loan. Lá màu xanh lá cây nhạt, cao trung bình, hoa nở vai ngang, cánh đỡ tai mèo, hoa màu vàng kim, viền đỏ tía, hình dáng màu sắc kỳ lạ độc đáo.

BẢO ĐẢO KỲ: Sản sinh ở Đài Loan. Là giống lan mực hoa lạ nhiều cánh nhiều lưỡi.

THIÊN LONG: Sản sinh ở Đài Loan. Hình dáng hoa kỳ lạ, cánh đỡ ôm chặt lấy mũi trụ nhị, cánh đài uốn cong hướng ra sau, giống như đàn chim bay lượn.

ĐÀO CƠ: Là giống lan mực hoa màu sản sinh ở Đài Loan. Lá màu xanh hồng, hoa màu hồng đào rực rỡ diễm lệ.

SƯ TỬ NGỌC: Là một trong năm giống hoa lạ nổi tiếng của Đài Loan. Hoa lạ nhiều cánh, nhiều lưỡi, nhiều trụ nhị.

HỈ CÚC: Là giống hoa lạ có nhiều cánh hóa thành dạng bướm sản sinh ở Đài Loan. Trông giống như hoa cúc, hướng lên trời nở rộ.

VĂN SƠN KỲ ĐIỆP: Là một trong năm giống hoa lạ nổi tiếng của Đài Loan. Hoa nở hướng về phía mặt trời, cánh hoa cong gập, uyển chuyển xinh đẹp, giống như con bướm đang bay lượn trong không trung.

VẠN ĐẠI PHÚC: Là giống lan mực, lá có đường nét nghệ thuật, sản sinh ở Đài Loan.

ĐẠI HUÂN: Là giống lan mực lá nghệ thuật sản sinh ở Đài Loan. Hoa nở màu kép, rực rỡ tươi đẹp.

TANG NGUYÊN HOẢNG: Là dị chủng lan mực hắc xí, là giống lan mực lá có đường nét nghệ thuật thứ vị cao.

TÙNG DƯỠNG LÃO: Là giống lan mực lá có đường nét nghệ thuật thứ vị cao, sản sinh ở Đài Loan.

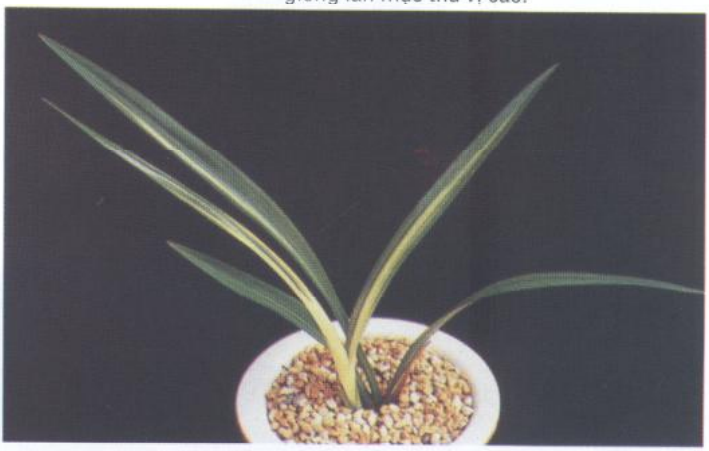

LAN MỰC NGHỆ THUẬT ĐỐM HÌNH: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá nghệ thuật kỳ dị, biến đổi nhiều đoạn, là giống lan mực quý.

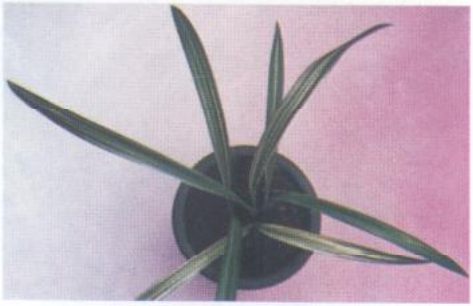
LAN MỰC LÁ NGHỆ THUẬT ĐƯỜNG XANH: Lá rộng, có những đường đốm nghệ thuật màu xanh lục và màu trắng, là giống lan mực thứ vị cao.

LAN MỰC LÁ NGHỆ THUẬT: Lá đứng nghiêng, đường đốm giữa màu vàng, là giống lan mực thứ vị cao.

LAN MỰC CÓ ĐƯỜNG GIỮA NGHỆ THUẬT: Cây giống rễ rồng, lá có đường giữa nghệ thuật biến dị tự sinh, là giống lan mực quý lấy từ trên núi.

TỨ CẢNG THỦY: Là giống lan mực có đường nét nghệ thuật, do Hồng Kông nuôi cấy.

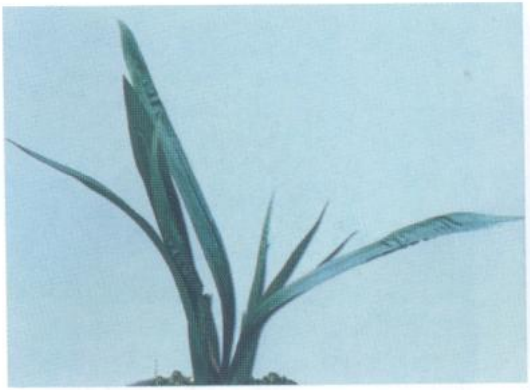

BẠCH NGỌC TỐ MIÊN: Là giống biến dị của giống lan Hắc bạch Tiên Điện truyền thống. Hoa màu xanh vàng, mặt lá có những đường nét nghệ thuật màu trắng như tuyết, dáng cây rất thanh tú, hiện nay số lượng không nhiều, xếp hàng đầu trong loài lan mực hiện nay.

LAN MỰC CÓ ĐƯỜNG NÉT NGHỆ THUẬT: Lá đứng nghiêng, khá rộng, nhọn dần, đường nét nghệ thuật màu trắng tinh, là giống lan mực thứ vị cao.

LAN MỰC LÁ LẠ: Lá xanh, dầy, mặt lá có những nếp nhăn kỳ dị.

ĐẠT MA *(đạt Ma lá xanh)* Là giống lùn trong lan mực, phát hiện ở núi Hoa Liên tỉnh Đài Loan vào năm 1973. Lá nhỏ lùn, phiến lá mập dầy, đỉnh lá tròn. Lá nghệ thuật tiến hóa nhanh. Qua nhiều năm nuôi dưỡng. Hiện ở Trung Quốc đã có hơn 50 giống biến dị.

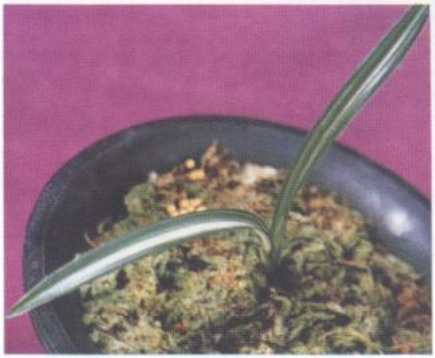
ĐẠT MA *(lá có đường nét nghệ thuật)*

LAN MỰC LÁ LẠ: Là giống lan lấy từ trên núi được phát hiện ở huyện Bình Hòa. Lá khá ngắn, dầy cứng, nếp nhăn dạng rồng đi, dáng cây thấp vừa, có nét riêng độc đáo.

ĐẠT MA *(nghệ thuật kiểu móng vuốt)*

LAN MỰC NGHỆ THUẬT ĐƯỜNG GIỮA: Cây con rễ rồng, đường nghệ thuật ở giữa màu trắng, là giống lan mực quý lấy từ trên núi.

VUA LÙN: Phát hiện ở vùng rừng Nam Tĩnh vào năm 1993. Lá dài 16cm, rộng 3.2cm, lá dầy trơn, sáng bóng, dáng cây vững chãi thanh cao, có giá trị thưởng thức rất cao.

LAN MỰC GIỐNG LÙN HOA ĐỎ: Lá rộng và ngắn, hoa màu đỏ trong, tẻ nhánh cuống lớn, dáng cây thanh tao, là giống lan mực quý lấy từ trên núi.

LAN MỰC LÙN ĐẶC BIỆT *(Bé hạt tiêu)*: Phát hiện ở vùng rừng Hòa Khê Nam Tĩnh-Phúc Kiến. Lá dài 1.5cm, rộng 0.5cm, đỉnh lá tròn, lá mập dầy, được coi là giống quý hiếm trong loài lan mực.

LAN MỰC GIỐNG LÙN: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá tròn trịa, dầy chắc, dáng cây nhỏ nhắn lung linh, là giống lan mực hiếm có lấy từ trên núi.

MAI RỒNG: Là giống lan mực lùn sản sinh ở Đài Loan. Lá ngắn có nếp nhăn dạng rồng đi, nở hoa cánh sen, có giá trị thưởng thức cao.

LAN MỰC GIỐNG LÙN: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá rộng và ngắn, tròn trịa bóng láng.

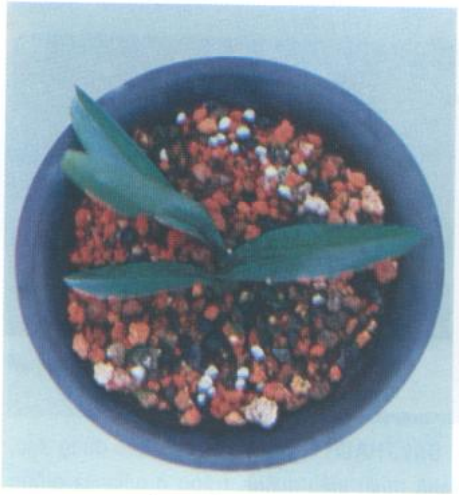
LAN MỰC GIỐNG LÙN: Lá ngắn, rộng, dầy, dạng rồng đi, là giống lan mực thứ vị cao.

LAN MỰC LÙN TRUNG BÌNH: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá lùn trung bình, cuống hoa có tẻ nhánh, cương nghị bất khuất.

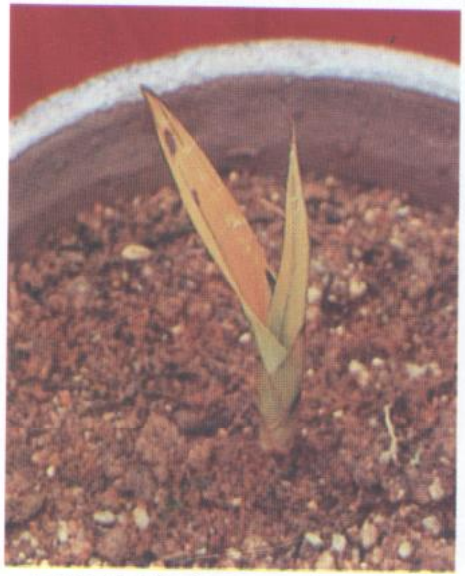
LAN MỰC GIỐNG LÙN TRUNG BÌNH: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá lùn trung bình, cuống hoa tẻ nhánh, hài hòa xinh đẹp.

LAN MỰC LÁ NGHỆ THUẬT ĐƯỜNG GIỮA: Cây con rễ rồng, lá nghệ thuật đường giữa màu vàng biến dị tự sinh, là giống lan mực quý lấy từ trên núi.

LAN MỰC GIỐNG LÙN: Là giống mới lấy từ trên núi. Lá ngắn tròn, dầy trơn, màu xanh lá cây bóng láng thanh tú.

LAN MỰC LÁ VÀNG: Là giống mới lấy từ trên núi. Cây con rễ rồng, lá non màu vàng kim biến dị tự sinh, lá có nghệ thuật kiểu móng vuốt.

LAN MỰC LÁ NGHỆ THUẬT MÀU XANH: Cây con rễ rồng, nghệ thuật đường viền màu xanh biến dị tự sinh, là giống lan mực mới lấy từ trên núi có thứ vị cao.

LAN MỰC GIỐNG LÙN CÓ ĐƯỜNG NÉT NGHỆ THUẬT: Lá ngắn tròn, bóng sáng, có những đường nét nghệ thuật; hình dáng, nghệ thuật đều có, là giống lan mực mới thứ vị cao.

THỦY TINH PHỈ THÚY: Lá màu xanh ngọc, nghệ thuật thủy tinh độc đáo, giống như chiếc mào chim trả.

LAN MỰC LÁ HỔ PHÁCH: Là giống lan mới lấy từ vùng rừng Nam Tĩnh. Mặt lá có những đường thủy tinh nằm ngang phân bố dầy khít, thuộc giống thủy tinh họ hổ.

ĐẠI THẠCH MÔN: Lá vững chắc đứng xé nghệ thuật kiểu đường trắng ở giữa, là giố lan mực nổi tiếng do Đài Loan nuôi cấy.

PHỤNG LAI TRIỀU: Lan mực thủy tinh. Ha bên đuôi lá cong dạng xoắn ốc, giống như ha con mắt, đỉnh lá ôm trũng, nhọn như mỏ chim cả chiếc lá rất giống đầu chim phụng hoàng nên có tên gọi là phụng lai triều.

THỦY TINH TOÀN THẠCH: Lá màu xanh lá cây đậm, cứng chắc, mặt cắt ngang có hình chữ V, thuộc giống thủy tinh họ phụng.

RỒNG ĐỎ: Lan mực thủy tinh. Lá kiên cường bất khuất, có nếp nhăn rồng đi, đỉnh lá có nghệ thuật thủy tinh trong suốt trang nhã.

THỦY TINH ĐẾ VƯƠNG: Là cây con tự sinh, lấy từ vùng núi Bình Hòa Phúc Kiến.

THỦY TINH KỲ DỊ: Là cây con tự sinh, sản sinh ở vùng rừng Vân Nam. Hình dáng xinh đẹp độc đáo, tinh thể trong suốt sáng bóng.

THỦY TINH HOA PHÚ: Lá ngắn mà rộng, nghệ thuật thủy tinh viền vòng, thể hiện phong thái hào hoa phú quý.

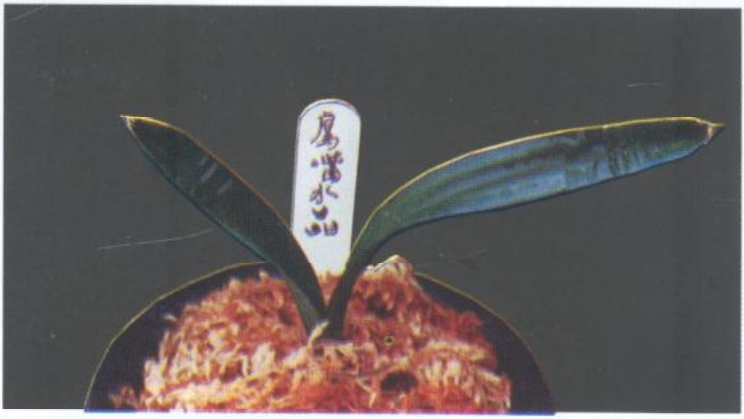
LAN MỰC THỦY TINH: Cây con rễ rồng. Lấy từ vùng rừng Nam Tĩnh vào năm 1997, thuộc giống thủy tinh họ phụng.

THỦY TINH HOÀNG THUẦN: Vốn sản sinh ở vùng núi Song Khê Đài Bắc, được đặt tên và giới thiệu rộng rãi vào năm 1994.

THỦY TINH TẬP MỸ: Lá vươn cao xinh đẹp, giống như đôi chim đang trò chuyện.

THỦY TINH MỎ CHIM ƯNG: Biến dị thủy tinh ở đỉnh lá, trông giống như mỏ chim ưng.

CHƯƠNG NUÔI TRỒNG

Kỹ thuật nuôi trồng lan được phân thành hai loại: nuôi trồng lan truyền thống và nuôi trồng lan tinh phẩm.

Lan truyền thống là những giống lan thông thường, sản lượng khá cao, giá tương đối thấp, giá một chậu khoảng mấy chục đến một trăm đồng nhân dân tệ. Như xí hắc, kim hoa sơn, bạch mặc, lan mực mép bạc trong loài lan mực; lan tứ quý, đại phụng tố, tiểu đào hồng, thiết cốt tố trong loài kiến lan là các loại lan lấy từ trên núi xuống đã qua thuần hóa, thường được trồng với khối lượng lớn.

Lan tinh phẩm là những giống lan biến dị trong số lan truyền thống lấy từ trên núi xuống, như lan lá nghệ thuật, lan hoa kỳ dị, lan dáng nghệ thuật và các giống lan truyền thống nổi tiếng. Lan tinh phẩm có giá trị kinh tế và giá trị thưởng thức khá cao. Đặc trưng chủ yếu của nó biểu hiện ở bốn chữ mới, lạ, hiếm, độc đáo. Một cây lan mới kỳ lạ độc đáo vừa xuất hiện thường gây nên một cơn chấn động trong giới trồng lan. Nhưng cái gọi là tinh phẩm chỉ là cách nói tương đối mà thôi, ví dụ như lan Đạt Ma Đài Loan vào thập niên 80 của thế kỷ 20 giá mỗi cây giống ở Đài Loan trên 1000000 Đài tệ, qua mười mấy năm sinh sôi nảy nở và phát triển, thêm vào đó là nhiều giống lan mới xuất hiện, đến nay một cây con ở Trung Quốc chỉ mấy chục đồng, mấy trăm đồng nhân dân tệ, giống Mão Đạt Ma đẹp nhất cũng chỉ có 2000 đồng.

Trên cơ sở giới thiệu tập tính sinh trưởng của hoa lan, chúng tôi đặc biệt giới thiệu đến các bạn phương pháp trồng lan tinh phẩm.

I. TẬP TÍNH SINH TRƯỞNG CỦA HOA LAN

Muốn nuôi dưỡng tốt hoa lan trước tiên chúng ta cần tìm hiểu tập tính sinh trưởng của nó. Người xưa đã vạch ra những nét khái quát chính xác đối với tập tính sinh trưởng của hoa lan: thích ẩm sợ ướt, thích sáng sợ nắng, thích ấm sợ nóng, thích thoáng sợ gió. Cụ thể có các điều sau:

1. Hoa lan sinh trưởng cần có ánh nắng mặt trời, nhưng lại không thể để phơi ngoài nắng gắt, phải có độ râm nhất định. Những giống lan khác nhau thì yêu cầu đối với độ râm cũng khác nhau. Kiến lan, hàn lan là từ 60 - 70%; lan xuân, lan huệ là từ 70 - 80%; lan mực là từ 80 - 85%.
2. Nhiệt độ để hoa lan sinh trưởng tốt nhất, đối với lan xuân là từ 15 - 25^{0}C, kiến lan từ 25 - 30^{0}C, lan mực từ 20 - 30^{0}C. Nhiệt độ quá thấp hoặc quá cao đều ảnh hưởng đến sự sinh trưởng của lan.
3. Hoa lan thích không khí ẩm ướt và trong lành, sợ khô hạn, độ ẩm không khí tốt nhất là từ 70 - 85%. Kiến lan, hàn lan thích hơi khô; lan mực, lan xuân thích hơi ẩm.
4. Hoa lan thích ẩm nhưng sợ úng nước, nên người nuôi trồng lan cần chú ý, đất nên có tính năng thông khí tốt, để việc thoát nước được thông suốt.
5. Hoa lan đa số sinh trưởng trên loại vật liệu trồng có tính acid nhẹ, thích đất hơi có tính phèn màu mỡ, vì vậy cây để trồng lan và nước tưới lan nên có độ pH khoảng 5.5 - 6.5 là tốt.

Chúng tôi cung cấp những căn cứ dưỡng lan theo một phương pháp khoa học, nhưng khi ứng dụng trong thực tế thì tuỳ vùng đất khác nhau mà người trồng lan điều chỉnh cho thích hợp, cũng như phải nắm bắt linh hoạt tùy vào vùng đất khác nhau, mùa khác nhau, thời tiết khác nhau, giống lan khác nhau.

II. CHUẨN BỊ NHÀ TRỒNG LAN VÀ CÁC THIẾT BỊ KHÁC

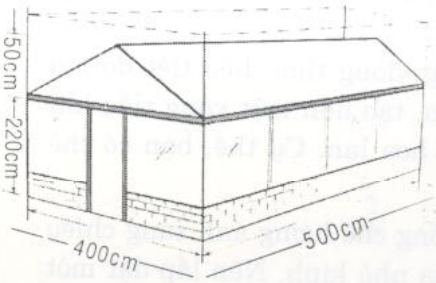
1. DỰNG NHÀ TRỒNG LAN

Nếu trồng lan sản xuất với diện tích lớn thì nên dùng nhà kính khung sắt, nhà lưới nhựa.

Đối với những người yêu lan nghiệp dư muốn dưỡng lan, thì nhà dưỡng lan không nên quá to, chỉ nhỏ như dạng nhà sưởi ấm là được, diện tích khống chế khoảng 15 - 20m^2. Nhà trồng lan có hai loại: khép kín và bán khép kín. Về mặt kết cấu, có thể dùng kết cấu thủy tinh và nhôm hợp kim, kết cấu khung sắt và kết cấu gạch. Nhà trồng lan nên nằm theo hướng bắc nam, hướng này có thể lợi dụng đầy đủ điều kiện

khí hậu thiên nhiên, đạt được hiệu quả mùa đông ấm mùa hè mát. Hoa lan kỵ mặt trời chiếu trực tiếp, nhưng phải có đầy đủ ánh sáng, cây con mới có thể sinh trưởng khoẻ mạnh. Vì vậy, đối với trần nhà, người trồng lan nên chọn dùng màn nhựa trong suốt đặc chế hoặc tôn nhựa trong suốt, rồi phối hợp thêm những tấm lưới che nắng di động trong ngoài để điều tiết lượng ánh sáng chiếu xuống. Trần nhà nên có độ dốc khoảng 20 - 30 độ để thoát nước khi trời mưa, chung quanh dùng kính thủy tinh và hợp kim nhôm hoặc dùng gỗ và lưới kẽm che kín.

Ngoài ra, người trồng lan còn phải lắp đặt các thiết bị an toàn, chống trộm thích hợp cho nhà dưỡng lan.

Mô hình nhà kính trồng lan kết cấu bằng kính và hợp kim nhôm khép kín hoàn toàn.

Nhà kính trồng lan kết cấu bằng kính và khung nhôm hợp kim khép kín hoàn toàn.

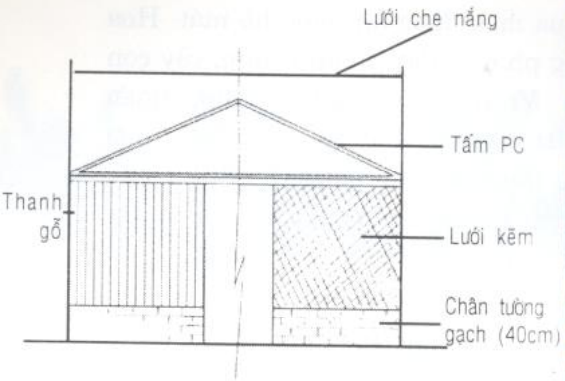
Nhà kính khung sắt trồng lan.

Nhà kính bằng nhựa trồng lan.

2. LẮP ĐẶT CÁC THIẾT BỊ ĐIỀU TIẾT ĐỘ ẨM, NHIỆT ĐỘ CỦA NHÀ TRỒNG LAN

Lan trồng nhân tạo, môi trường sinh thái biến đổi rất lớn, cần phải dùng các biện pháp hữu hiện giảm nhiệt độ chống nóng vào

Mô hình nhà trồng lan đơn giản kết cấu bằng gỗ.

Nhà trồng lan kết cấu bằng gỗ đơn giản.

Nhà trồng lan kết cấu bằng gỗ đơn giản.

mùa hè, giữ ấm chống rét vào mùa đông, đồng thời điều tiết độ ẩm không khí thích hợp trong nhà trồng lan, tạo nên một vùng tiểu khí hậu thích hợp cho việc sinh trưởng của hoa lan. Cụ thể, bạn có thể dùng các biện pháp sau:

1. Lắp đặt lưới che nắng di động, khống chế lượng ánh sáng chiếu vào nhà kính, điều tiết nhiệt độ của nhà kính. Nên lắp đặt một lớp lưới che nắng di động trong và ngoài phần đỉnh nhà kín với mức độ che nắng khoảng 75 - 80%. Trong điều kiện bình thường chỉ cần dùng một lớp lưới che bên ngoài trên đỉnh là được. Vào mùa hè nóng bức, ánh nắng chói chang, nhiệt độ không khí trong ngoài đều cao, nên đồng thời sử dụng hai lớp lưới che. Ngày mưa râm không dùng lưới che để giữ cho nhà kính có ánh sáng nhất định. Mùa đông nên ít che nắng hoặc không che nắng, tăng thêm lượng chiếu sáng, nâng cao nhiệt độ không khí trong nhà kính.

Ngoài ra, hai bên mặt đông và tây của nhà kính cũng nên lắp đặt các lớp rèm che nắng di động để tránh ánh nắng chiếu trực tiếp vào cây con từ bên hông nhà.

2. Lắp đặt thiết bị thông gió, giảm nhiệt độ không khí trong nhà kính. Nhờ thiết

Bình phun sương gia tăng độ ẩm.

bị thông gió, loại trừ khí nóng trong nhà kính, thay bằng không khí trong lành, không những có thể giảm nhiệt độ trong nhà mà còn giảm thiểu phát sinh sâu bệnh trên cây con. Thường nên lắp đặt các quạt điện tương quan ở mặt bắc nam hoặc đông tây, lắp một cao một thấp đối ứng nhau, chỗ cao bài không khí nóng, chỗ thấp bổ sung không khí trong lành vào, tạo thành dòng đối lưu, giảm nhiệt độ trong nhà kính.

3. Lắp đặt thiết bị phun nước, giảm nhiệt độ không khí, nâng cao độ ẩm của không khí trong nhà kính. Thông thường có thể lắp đặt bình phun sương gia tăng độ ẩm hoặc bình làm sương phun sương. Phun sương gia tăng độ ẩm đúng lúc làm giảm nhiệt độ phòng nóng, vì khi nước bốc hơi sẽ hấp thu một lượng nhiệt năng lớn, có thể làm nhiệt độ trong nhà kính giảm xuống rõ rệt.
4. Trên bề mặt giá để chậu lan trong nhà kính nên đặt thiết bị thoát nước ứ hoặc rải một lớp cát sông hoặc than gỗ dầy 3cm, tưới nhiều nước, cũng có tác dụng nâng cao độ ẩm trong nhà kính trồng lan rõ rệt.

Nếu điều kiện kinh tế của người trồng lan thoải mái, lắp đặt thiết bị điều chỉnh nhiệt độ, độ ẩm tự động trong nhà kính sẽ càng lý tưởng hơn.

3. PHƯƠNG PHÁP LÀM GIÁ ĐỂ CHẬU

Trong nhà kính nên lắp đặt giá để chậu, đặt chậu lan lơ lửng trong không trung để thông gió thông khí, thúc đẩy hệ rễ của cây con phát triển khoẻ mạnh. Thực tế chứng minh, hiệu quả dưỡng mầm của chậu lan đặt trên giá khác xa với chậu lan đặt dưới đất. Chậu lan đặt trên giá do được chiếu sáng đầy đủ, thông gió thoáng khí, hệ rễ của cây con phát triển to khỏe, thân vẩy giả hình thành sớm, sớm no đầy, cứng chắc, cây lan khỏe mạnh xanh tươi, tỉ lệ mọc mầm, ra hoa đều cao. Chậu lan đặt dưới đất chiếu sáng không đủ, thông gió thoáng khí kém, hệ rễ của cây con ít và nhỏ, thân vẩy giả nhỏ và chậm phát triển, cây lan màu xanh sậm yếu ớt, tỉ lệ ra hoa, mọc mầm khá thấp.

Giá để chậu lan có thể làm bằng gỗ (gỗ sam càng tốt) hoặc bằng thép. Giá bằng gỗ có thể làm theo hình những khuôn hình chữ nhật kích thước 68cm, bằng những thanh gỗ 35cm đóng đinh lại mà thành. Chiều rộng của giá để là 120cm, chiều dài tùy theo tình hình thực tế mà xác định. Do độ ẩm trong nhà kính trồng lan thường khá cao nên gỗ dễ bị mục, vì vậy tốt nhất nên dùng vật liệu thép để làm. Bạn có thể dùng thép tam giác làm khuôn cho giá đỡ, chính giữa giá đỡ dùng thanh thép hình chữ nhật hàn lại là xong. Giá đỡ cao khoảng 50cm, độ rộng giữa các thanh thép là 12cm (đặt chậu lan) và 8cm (khoảng cách giữa các hàng). Trước khi sử dụng giá đỡ bạn nên bôi vật liệu chống sét để nâng cao tuổi thọ của nó. Bạn cũng có thể dùng ống thép tráng kẽm để làm giá đỡ. Ống thép tráng kẽm khó gỉ sét, nhưng giá thành cao.

III. CHUẨN BỊ CHẬU LAN, CÂY TRỒNG LAN VÀ DỤNG CỤ TRỒNG LAN

1. CHỌN CHẬU LAN

Khi chọn chậu lan, bạn nên xem xét mấy yếu tố sau: Một là, có lợi cho sự sinh trưởng của cây con, đây là yếu tố chủ yếu; Hai là đẹp mắt;

Giá đỡ bằng gỗ.

Giá đỡ bằng vật liệu thép.

Giá đỡ bằng ống thép tráng kẽm.

Chậu hình ống loa bằng nhựa được sử dụng rộng rãi hiện nay.

Chậu sành có tính thông thoáng tốt.

Chậu gốm nung có dáng vẻ đẹp.

Chậu cát tím trang nhã.

Ba là dùng lâu bền, kinh tế. Hiện nay, có rất nhiều loại chậu dùng để trồng lan, chủ yếu có chậu nhựa, chậu sành, chậu gốm, chậu sứ tráng men và chậu cát tím. Hình dáng chủ yếu là dạng ống loa. Chậu gốm có tính năng thông khí tốt, giá thấp, nhưng dễ vỡ, dễ mọc rêu, mất đi vẻ đẹp. Chậu sứ tráng men và chậu cát tím khá đẹp, có thể xem như vật trang trí, nhưng khả năng thông khí kém, giá khá cao, khá nặng, trong quá trình di chuyển tổn hao khá lớn, không thích hợp sử dụng hàng loạt. Hiện nay loại chậu nhựa hình ống loa màu đen cao 18cm, đường kính miệng 15cm được dùng phổ biến. Đặc điểm của nó là thoát nước thông suốt, đáy và bên hông chậu có những lỗ thông khí có thể bù đắp cho khuyết điểm tính năng thông khí kém. Loại chậu này không có màu sắc tươi đẹp như chậu sứ nhưng mang đến cho ta cảm giác giản đơn, thanh nhã, giá rẻ, nhẹ nhàng, chịu được va chạm, di chuyển tiện lợi, trong quá trình sử dụng chậu không bị mọc rêu xanh.

2. PHA CHẾ VẬT LIỆU TRỒNG CÂY

Yêu cầu đối với vật liệu trồng lan là thoát nước và thông khí tốt, có thể giữ được độ ẩm thích hợp. Hiện nay, vật liệu được giới trồng lan tinh phẩm sử dụng rộng rãi có bùn dưới đáy đầm, sỏi đỉa, đá vụn

nhỏ, sỏi trứng ngỗng nhỏ, đất nung, gạch vụn, đất tiên, đất than bùn, xà mộc, rong... Trước khi sử dụng, bạn phải ngâm nước sạch nửa giờ, vớt ra phơi khô đợi dùng. Nếu sử dụng cùng lúc hỗn hợp mấy loại vật liệu trồng, hiệu quả sẽ càng tốt. Người trồng lan có thể chọn dùng phương pháp phối chế như sau:

1. Bùn dưới đáy đầm (hoặc sỏi đỉa hoặc đất nung) 90% + xà mộc 10%.
2. Đất tiên 70% + sỏi trứng ngỗng nhỏ hoặc đá sỏi nhỏ 30%.
3. Gạch vụn (đường kính 0.5 - 1cm) 80% + xà mộc 20%.

Nếu không có xà mộc cũng có thể chọn dùng vật liệu trồng dưới đây:

1. Bùn đáy đầm.
2. Cát sông 70% + rong 30%.
3. Đất mùn 40% + cát sông 40% + gỗ vụn hoặc mùn cưa 20%.
4. Đất vườn hoặc xác than tổ ong đã đốt 30% + vỏ trấu (đã lên meo, xử lý khử trùng) 20% + cát sông 50%.

Các vật liệu lý tưởng để trồng lan.

3. CHUẨN BỊ DỤNG CỤ TRỒNG

Chuẩn bị trồng lan, thông thường bạn cần chuẩn bị các dụng cụ sau:

1. Kéo, dao (dùng để cắt lan con và nhánh cây).
2. Đèn cồn, hột quẹt dùng để khử trùng, dao.
3. Nhiệt kế, máy đo độ ẩm (dùng để giám sát nhiệt độ, độ ẩm trong nhà kính).
4. Lu nước, thùng nước (dùng để pha thuốc, pha loãng phân bón, rửa cây lan con).
5. Que tre (ghi tên giống lan).
6. Quạt gió, quạt bài khí (dùng để thoát khí làm giảm nhiệt độ).
7. Bình tưới, vòi sen (dùng để phun nước, bón phân, phun rửa mặt lá).
8. Bình phun sương (dùng để xịt thuốc, xịt phân bón lá).

IV. CHIẾT NHÁNH LAN (THAY CHẬU)

Nguồn gốc của lan tinh phẩm chủ yếu có bốn phương diện sau: một là giống biến dị phát hiện trong số lan lấy từ trên núi; hai là trong số lan truyền thống xuất hiện biến dị; ba là các giống truyền thống nổi tiếng do người xưa truyền lại; bốn là giống lan mới lai tạo theo phương pháp tạp giao bằng kỹ thuật khoa học hiện đại.

Cấy lan, thường người ta dùng phương pháp chiết nhánh. Một chậu lan trồng hai cây con qua một năm nuôi dưỡng có thể chiết ra bốn năm cây con hoặc nhiều hơn, vì thế cũng cần chiết nhánh đổi chậu.

1. THỜI GIAN CHIẾT NHÁNH

Bạn có thể tiến hành chiết nhánh quanh năm đối với lan trồng trong nhà kính, xem tình hình sinh trưởng của lan mà quyết định. Nhưng nếu chiết nhánh vào mùa xuân và mùa thu hiệu quả sẽ tốt hơn. Vì mùa xuân và mùa thu thời tiết ấm áp, không lạnh không nóng, có lợi cho sự sinh trưởng của cây con. Nếu trồng giống tốt với số lượng ít thì tiến hành mùa nào cũng được.

2. XÁC ĐỊNH SỐ CÂY CON

Đa số trồng theo kiểu nối liền mẹ con trong một chậu là thích hợp, tức là một cây mẹ mang một cây con hoặc một cây mẹ mang hai cây con. Nhưng nếu cây con khoẻ mạnh, thân vẩy giả no đầy, hệ rễ phát triển, bạn có thể chiết trồng cây đơn để nâng cao tốc độ nẩy mầm. Đối với cây già (nhánh cha), bạn nên trồng một cây với hai ba nhánh con trong một chậu. Nếu thân vẩy giả không có lá, bạn nên tập trung ở hàng khác để xử lý.

3. TRÌNH TỰ CHIẾT NHÁNH

1. Vỗ nhẹ chậu lan, làm thưa xốp vật liệu trồng, cẩn thận nhổ cây lan lên.
2. Cẩn thận tìm ra "mã lộ" chính xác (điểm nối liền giữa các thân vẩy giả), dùng dao cắt ra, cố gắng giữ vết cắt nhỏ nhất.
3. Rửa cây lan, loại bỏ vật liệu trồng, tạp chất.
4. Xử lý cây lan đem trồng, cắt bỏ rễ hư, lá bệnh và lá khô.

5. Hong khô đợi trồng. Nếu trời trong, có thể phơi nắng dưới lưới che một hai giờ, và lật trở thường xuyên. Nếu trời râm, có thể hong một hai ngày.
6. Cho vào chậu. Trước tiên cho vào một ít xà mộc hoặc một lớp vật liệu đệm thô lót dưới đáy chậu, rồi cho vào vật liệu trồng đã được trộn từ thô to đến nhuyễn mịn.
7. Trên mặt chậu, chỉnh vật liệu trồng thành hình bánh bao hơi nhô lên ở chính giữa.
8. Trên mặt chậu, bạn nên phủ lên một lớp rong.
9. Tưới nước thấm đến gốc lan.
10. Đặt chậu lên giá.

Vỗ nhẹ chậu lan, nhổ cây lan ra.

Tìm "mã lộ" chính xác, tách nhánh đem trồng ra.

Xịt rửa cây lan, loại bỏ các chất dơ bẩn.

Làm sạch cây lan con, cắt bỏ những rễ hư.

4. NHỮNG ĐIỀU CẦN CHÚ Ý KHI CHIẾT NHÁNH

1. Trong quá trình chiết nhánh thay chậu nên cẩn thận, cố gắng không làm bị thương mầm hoa, mầm lá, rễ, trước khi cho vật liệu trồng vào chậu, nên gỡ rời hệ rễ trước.

Hong khô, đợi trồng.

Trồng vào chậu.

Chỉnh phần mặt chậu thành hình chiếc bánh bao hơi nhô lên ở giữa.

Phủ lên một lớp rong.

Tưới nước thấm đến gốc.

Đặt lên giá.

2. Dao sử dụng phải được khử trùng thường xuyên, để tránh ẩn chứa mầm bệnh làm nhiễm bệnh cho cây lan.
3. Chậu lan đã dùng nên rửa sạch và sau khi qua xử lý khử trùng mới tiếp tục dùng.
4. Cho vật liệu trồng vào, trước tiên là lớp thô to rồi đến vừa và cuối cùng là lợp nhuyễn mịn, vừa cho vào vừa vỗ nhẹ vách

chậu, để rễ lan có thể tiếp xúc đều với vật liệu trồng. Độ thưa chặt của vật liệu trồng nên thích hợp: quá thưa thì hệ rễ không thể dính sát vào vật liệu trồng, không có lợi cho việc hút nước, phân bón; quá chặt không có lợi cho việc thông gió thoáng khí. Không nên cho quá đầy vật liệu trồng lan vào chậu, nên chừa lại chỗ trống để bón phân, tưới nước. Thông thường vật liệu trồng nên cách mép chậu khoảng 1 - 1.5 cm là được.

5. Độ sâu khi trồng phải thích hợp, thông thường nên giữ thân vẩy giả lộ ra ngoài vật liệu trồng từ 1/3 - 1/2. Nhánh cha hoặc thân vẩy giả không lá (thân vẩy giả không rễ hoặc rễ bị lão hóa) sau khi dùng rong gói lại thì lấy cát sông mới làm vật liệu trồng, tập trung vào một hàng khác để nuôi dưỡng, đợi sau khi mầm rễ dài thì trồng vào chậu.

V. TƯỚI NƯỚC

Nước là nguồn gốc của sự sống. Thiếu nước, lá lan không thể tiến hành tác dụng quang hợp, sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến sự sinh trưởng bình thường của cây lan. Nhưng nước quá nhiều cũng không được. Nó sẽ chen đầy các khe trống trong vật liệu trồng hoa, gây ra tình trạng thiếu oxy, ảnh hưởng đến sự hô hấp của rễ mà gây ra nóng rễ, mục rễ, làm chết cây con. Hoa lan có rễ chất thịt bán sinh trong không khí, kỵ nhất là thiếu oxy gây oi bức rễ. Nhiều người mới học trồng lan thường thất bại do đất trong chậu quá kết dính, tưới nước quá nhiều. Vì vậy, việc tưới nước đã trở thành một mấu chốt quan trọng khi trồng lan.

1. XÁC ĐỊNH LƯỢNG NƯỚC TƯỚI

Bao nhiêu ngày thì tưới nước cho lan một lần? Không thể trả lời ngắn gọn được. Người trồng lan nên căn cứ vào mùa, tình hình thời tiết, thời kỳ sinh trưởng khác nhau của cây lan, chất liệu của chậu lan, sự khác biệt về phẩm chất của vật liệu trồng mà có sự phân biệt. Thông thường, người trồng lan nên nắm bắt nguyên tắc chậu khô thì tưới, tưới thì phải thấm (dưới đáy chậu thấy rõ có nước thấm ra), có khô có ẩm, khô ẩm tương quan, giữ cho cây lan khô mà không hạn,

ẩm nhưng không ướt. Vì thế vào mùa xuân mưa nhiều, ẩm ướt thì nên tưới ít. Tính thoát nước của các hạt vật liệu dùng để trồng lan mạnh, tính thông khí tốt thì có thể tưới nước nhiều; còn nếu dùng đất bùn trồng lan, tính giữ nước mạnh, tính thông khí kém nên tưới ít. Thời kỳ cây lan ra mầm và cây con thì cần nhiều nước, bạn nên tưới nhiều; vào mùa đông là thời gian cây lan ngủ đông và vào thời kỳ nở hoa nên tưới ít (thời kỳ ra hoa giữ cho hơi khô thích đáng thì có lợi cho việc hình thành mầm hoa và kéo dài thời kỳ nở hoa). Dưỡng lan trong nhà kính vào mùa hè mỗi ngày đều phải tưới nước một lần, mùa xuân, mùa thu hai ngày tưới một lần, mùa đông thì mỗi 3 - 4 ngày tưới một lần.

2. XỬ LÝ NƯỚC

Dùng nước gì để tưới lan? Nước dùng để tưới lan nên là nước sạch, không bị nhiễm bẩn, hàm lượng chất khoáng không được vượt quá tiêu chuẩn cho phép, độ pH là 5.2 - 6.5. Có một số sách dạy trồng lan cho rằng dùng nước tuyết hoặc nước mưa tưới lan là tốt nhất. Điều này có thể không được thực tế lắm. Do hạn chế bởi mùa và thời tiết nên nước tuyết tan hoặc nước mưa không thể đáp ứng nhu cầu nước dùng suốt năm. Ngoài ra, những năm gần đây không khí ngày càng bị ô nhiễm trầm trọng, mưa acid phát sinh nhiều, nếu dùng loại nước này để tưới hoa lan thì rõ ràng không tốt. Nước sông không bị ô nhiễm là loại nước tưới lan lý tưởng nhất. Vì vậy nếu nhà kính trồng lan xây dựng bên dòng sông không bị ô nhiễm có thể dẫn nước tưới trực tiếp. Nước máy sau khi lắng trong một ngày hoặc xử lý sơ có thể dùng để tưới lan. Nước giếng đã đo lượng chất khoáng và độ pH không vượt quá tiêu chuẩn cho phép cũng dùng được. Phương pháp xử lý nước giếng hoặc nước máy như sau:

1. Cho nước vào lu hoặc thùng, đổ đầy hồ, để 24 giờ, cho khí clo của thuốc khử trùng bay hơi hết, nếu có ánh nắng chiếu gắt thì 1 giờ sau có thể gạn bỏ cặn lắng, lấy nước trong tưới lan.
2. Điều chỉnh độ pH trong nước. Trước tiên dùng giấy thử đo độ pH trong nước. Độ pH cao hơn 7 là tính kiềm, độ pH thấp hơn 7 là tính acid. Hoa lan thích nước hơi có tính acid (pH 5.2-6.5). Nếu quá kiềm dùng giấm ăn hoặc acid citric để điều chỉnh. Nếu quá acid dùng sút natri hoặc sút kali điều chỉnh.

3. THỜI GIAN VÀ PHƯƠNG PHÁP TƯỚI NƯỚC

Thông thường, người trồng lan cho rằng vào mùa hè nóng bức nên tưới vào lúc sáng sớm và sau 6 giờ chiều, để tránh cây lan con bị nóng phỏng, mùa đông rét lạnh tưới vào khoảng buổi trưa để tránh cây lan con bị lạnh. Nhưng một số nhà trồng lan ở Quảng Đông chủ trương vào mùa hè tưới nước buổi trưa, như thế có thể làm mát cây lan, giải tỏa nhiệt độ cao trong nhà kính, trừ nóng bức. Như thế cũng không phải vô lý. Thực tế chứng minh, vào mùa hè tưới nước buổi trưa kết hợp với thông gió thay đổi không khí thì nhiệt độ trong nhà kính giảm xuống rõ rệt.

Bạn có thể dùng ống nhựa gắn vòi sen thông với ống nước máy phun tưới, hoặc dùng máy bơm nhỏ bơm nước từ hồ chứa phun tưới. Nhưng bạn phải chú ý khống chế độ lớn của van mở, điều tiết áp lực thích hợp để tránh ảnh hưởng đến tốc độ tưới hoặc xịt mạnh làm tổn thương cây con. Bạn cũng có thể xách tay bình xịt có đầu vòi sen tưới men theo chậu. Khi tưới, trước tiên bạn nên xịt rửa mặt lá, rồi tưới rễ, sau đó rửa mép chậu lan để giữ cho chậu lan và cây lan sạch sẽ. Sau khi tưới nước nên kịp thời thông gió bài khí, hong khô nước trên mặt lá cây lan con.

VI. BÓN PHÂN CHO LAN

Có người cho rằng vì hoa lan mọc trong rừng nên không cần bón phân hoặc bón ít phân. Điều này thật sai lầm, chỉ có phân bón hóa học mới đảm bảo chính xác các nhu cầu dinh dưỡng cho hoa lan, giúp cây lan lớn nhanh và khoẻ mạnh. Bạn phải căn cứ theo chủng loại lan, thời kỳ sinh trưởng, lượng phân cần dùng và các thành phần nguyên tố của phân để tiến hành bón phân. Giống lan khác nhau thì lượng phân cần dùng cũng khác nhau. Ví dụ như kiến lan, lan huệ có tỉ lệ mọc mầm cao thì lượng phân cần dùng khá lớn. Cây lan xuân nhỏ, lượng phân cần dùng tương đối ít. Cùng một giống lan, trong thời kỳ sinh trưởng khác nhau thì lượng phân cần dùng và các nguyên tố cần thiết trong phân bón cũng khác nhau. Thời kỳ lan mọc mầm vào mùa xuân và mùa thu nên bón nhiều phân đạm để mầm con mau ra lá thành cây lan, sau khi mầm đã sắp thành cây nên bón nhiều phân lân, kali hơn một chút để thúc cho lá mập dầy, thân vẩy giả no tròn, cây cứng khoẻ và nảy nhánh hoa.

1. CHỌN PHÂN BÓN

Phân bón thường dùng có hai loại lớn là phân hữu cơ và phân vô cơ.

Phân hữu cơ còn gọi là phân chuồng, gồm có phân xác vỏ (bánh dầu, vỏ đậu phộng, vỏ hạt cải, xác hạt trà), bột xương, nước tiểu người, phân trâu, phân ngựa, phân gia cầm và các vật phế thải khi làm cá (ruột cá, vẩy cá, nước rửa cá), nước vo gạo... Những loại phân bón hữu cơ này không thể dùng để bón trực tiếp, thông thường phải ủ rồi mới sử dụng. Người trồng lan có thể ủ phân bằng cách cho phân vào đồ chứa như vại, lu, cho nước vào đậy kín, hoặc trộn đều với đất rồi dồn thành đống, phủ tấm nylon che kín, cách 10 ngày thì tưới nước vào trong một lần, nhờ nhiệt độ cao làm cho nó lên men, đến khi không còn mùi hôi thì có thể dùng để bón.

Nước hầm có khí mêtan cũng là loại phân hữu cơ rất tốt, pha loãng ra để tưới lan hiệu quả rất tốt. Hiện nay có các loại phân hữu cơ do một số xưởng sản xuất, người trồng có thể xem xét tình hình mà chọn dùng.

Than cây có chứa khá nhiều kali, người trồng lan cũng có thể xem xét chọn dùng. Theo ông Bốc Kim Chấn ở Đài Loan giới thiệu, lấy một lon sữa bột than củi ngâm trong 10kg nước trong 2 tuần, mỗi ngày khuấy trộn một lần, sau khi lắng trong thì cho thêm 4 phần nước, tưới định kỳ mỗi tuần một lần, có thể gia tăng độ dầy của lá, thân vẩy giả có thể lớn to.

Phân vô cơ còn gọi là phân hóa học, chủ yếu có phân đạm (amoni sunphat, amoni nitrat, amoni hydro carbonat, urê), phân lân (calci phosphat, amoni phosphat) và phân kali (kali sulphat, kali clorua, kali hydrosulphat). Còn có một số loại phân vi lượng và phân tổng hợp (phân tổng hợp kali sulphat, phân tổng hợp kali clorua, phân tổng hợp kali phosphat).

Hoa-bao và mo-fei là phân chuyên dùng cho hoa, có thể rắn, dạng bột, bao gồm nhiều thành phần phân bón, do Mỹ nghiên cứu điều chế, được giới trồng lan sử dụng rộng rãi cho loại lan tinh phẩm.

Hoa-bao là loại phân chuyên dùng bón hoa, có thể rắn, dạng bột, bao gồm nhiều thành phần phân bón. Hệ sản phẩm từ số 1 đến số 5, tùy theo lượng dinh dưỡng cần thiết cho từng thời kỳ sinh trưởng

của lan mà có phương điều chế khác nhau. Cách dùng của hoa-bao đơn giản, tùy theo thời kỳ sinh trưởng của lan mà chọn dùng sản phẩm có số hiệu khác nhau, pha với lượng nước gấp 1000 - 2000 lần, bón bằng phương pháp tưới hoặc phun đều được.

Mo-fei là loại phân bón tổng hợp dạng hạt, hiệu quả lâu dài, chứa hàm lượng phốtpho cao. Phương pháp dùng đơn giản, chậu lan có đường kính 15cm thì chỉ cần đặt khoảng 5 - 7 hạt trên bề mặt chậu. Mỗi lần tưới nước thì phần phân được hòa tan sẽ cung cấp cho lan hấp thu. Hiệu quả của Mo-fei có thể kéo dài đến vài tháng. Mo-fei sạch sẽ, không mùi, bón an toàn, không làm tổn thương cây lan, là loại phân bón lý tưởng để trồng lan tinh phẩm.

2. PHƯƠNG PHÁP BÓN PHÂN

4 phương pháp bón phân được sử dụng phổ biến là:

1. Khi trồng cây lan, người trồng phải đặt phân hữu cơ ở đáy chậu hoặc trộn chung với vật liệu trồng làm lớp lót đáy.
2. Rải, chôn phân trên mặt chậu.
3. Tưới gốc, tức là đem dung dịch phân đã ủ hoặc dung dịch phân hóa học pha loãng trực tiếp tưới ướt chậu.
4. Phun phân lên lá (còn gọi là bón lá hoặc bón ngoài rễ), tức là đem phân bón pha loãng đến một nồng độ nhất định, dùng bình xịt xịt phân lên lá.

3. NHỮNG ĐIỀU NÊN CHÚ Ý KHI BÓN PHÂN

1. Giữ vững nguyên tắc bón phân loãng, bón nhiều lần, kỵ bón phân đậm đặc, tránh làm cháy rễ, gây tổn thương cây con. Nên pha loãng phân hữu cơ từ 10-25 lần, pha loãng phân hóa học từ 1000 - 2000 lần. Cũng không nên bón phân lót quá nhiều.
2. Phân hữu cơ nhất định phải ủ hoai rồi mới dùng, nếu không phân sống sẽ lên men trong chậu sinh ra nhiệt độ và phóng thích các khí độc thiêu cháy rễ làm tổn thương cây con.
3. Bạn nên cố gắng rải phân ở mép chậu, không để phân chạm vào thân vẩy giả, mầm lá và mầm hoa, để tránh phân làm hại cây.
4. Sau khi bón phân trong vòng từ 1-2 ngày, bạn nên tưới nước thấm ướt một lần để giảm thiểu thành phần muối tích tụ trong chậu.

5. Theo chuyên gia xác định, tỉ lệ phối hợp nhu cầu phân đạm, lân, kali trong từng thời kỳ sinh trưởng khác nhau của lan là: thời kỳ cây con 3:1:1, thời kỳ cây con trưởng thành 1:1:1, thời kỳ cây ra hoa 1:3:1, người chơi lan có thể tham khảo khi dùng phương pháp bón phân pha chế.
6. Nhiệt độ không khí thích hợp nhất để bón phân là khoảng 18-25^0 C. Đầu mùa xuân, nhiệt độ tăng dần ổn định, cây lan bắt đầu mọc mầm, người trồng lan nên bón phân cho cây, thông thường mỗi tuần bón một lần; đến mùa hè nhiệt độ cao nên ngừng bón phân; khi nhiệt độ trở lại 25^0 C tiếp tục bón; đến cuối mùa thu khi hoa chuẩn bị vào thời kỳ ngủ đông tránh bón phân. Nên bón phân vào chiều tối là tốt nhất, nếu bón lá nên tiến hành trước 10 giờ sáng.
7. Nên tiến hành xen kẽ kết hợp giữa bón phân hữu cơ và phân vô cơ, bón lá và bón rễ, không nên bón lặp lại và đồng thời.
8. Khi trồng lan lá nghệ thuật kiểu đường nét nên khống chế sử dụng phân vi lượng,,phân đạm, phân hữu cơ, tránh làm mất đi những đường nét nghệ thuật.

VII.PHÒNG TRỊ SÂU BỆNH Ở HOA LAN

Hoa lan cũng giống như các loại nông sản khác, thường xuyên bị sâu bệnh gây hại làm ảnh hưởng đến sự sinh trưởng bình thường, thậm chí còn làm chết cây, vì vậy làm tốt công tác phòng trị sâu bệnh hại là một mắc xích quan trọng trong việc trồng lan.

1. PHÒNG TRỊ BỆNH HẠI HOA LAN

Bệnh hại hoa lan chủ yếu là các bệnh mốc, loét, đốm nâu, đốm đen, hoại tử do nhiễm trùng ba loại mầm bệnh lớn là chân khuẩn, vi khuẩn và virus gây nên. Trong đó chân khuẩn chiếm trên 2/3.

1. Bệnh hại do nấm

Nấm (nốt sùi) chủ yếu sống ký sinh trên thân chính để lấy chất dinh dưỡng, phá hủy tổ chức, dẫn đến tình trạng cây lan xuất hiện những đốm bệnh, suy yếu, hoại tử, mục rữa và chết cây. Chủ yếu có mấy loại sau:

❒ Bệnh nhiệt thán: Còn gọi là bệnh đốm nâu, là một trong những bệnh hại thường thấy nhất ở cây lan, do nhiễm nấm đia gai (Collectddrichum hoặc Chideanrum Allesch) gây ra, chủ yếu gây hại trên mặt lá. Thời kỳ đầu phát bệnh, người trồng phát hiện thấy những chấm nhỏ màu xám nhạt hoặc màu nâu sẫm khô, dần dần lan rộng ra thành đốm hình bầu dục hoặc hình tròn, thường có vùng màu vàng bao quanh đốm bệnh. Khi đốm bệnh màu tối phát triển thì các tổ chức chung quanh sẽ biến thành màu vàng hoặc màu xanh xám và lõm xuống. Cây lan bị bệnh sinh trưởng không tốt, nếu bệnh nhẹ thì mất giá trị thưởng thức, còn nếu bệnh nặng sẽ chết cây.

☞ Biện pháp phòng trị: Người trồng lan phải kịp thời cắt bỏ phần bị nhiễm bệnh, đem đốt đi, để đề phòng bệnh lan tràn. Vết cắt cần phải cách đốm bệnh từ 2cm trở lên. Những lá bị bệnh hại nghiêm trọng nên cắt bỏ cả chiếc. Phòng trị bằng thuốc thì trước khi phát bệnh, bạn nên dùng Zineb 0,2%, lưu huỳnh-vôi 0,3%, Truban hoặc Banort xịt để phòng ngừa, khi phát bệnh có thể dùng Benlat 0,1% để phun diệt.

❒ Bệnh đốm đen: Mầm bệnh là bào tử của cây lan hồ điệp. Chủ yếu gây hại cho lan mực, cũng gây hại cho kiến lan, hàn lan. Tỉ lệ phát bệnh, tỉ lệ chết cây cao, ảnh hưởng nghiêm trọng đến giá trị thưởng thức và giá trị kinh tế của cây lan. Bệnh đốm đen phần nhiều phát sinh ở phần gốc, mép lá và đỉnh lá. Thời kỳ đầu phát bệnh, những chấm màu xanh sậm dạng dịch dính, nhanh chóng lan rộng biến thành màu đen hoặc màu nâu xám. Vùng bệnh sau khi lan ngang trên mặt lá, ngăn cản ống dẫn thành phần dinh dưỡng, nước ở đoạn trên và đoạn dưới, khiến đoạn lá bên trên đốm bệnh bị khô chết, sự nguy hại của bệnh này nghiêm trọng hơn bệnh đốm nâu.

Bệnh đốm đen.

☞ Biện pháp phòng trị: Người trồng lan phải cắt bỏ lá bị bệnh đem đốt. Trước khi phát bệnh và thời kỳ đầu bị bệnh thì xịt dung dịch Boocđô 1% có hiệu quả tốt. Thời kỳ lan phát bệnh, ta có thể dùng Benlate hoặc bất cứ loại thuốc nào có chứa

hoạt chất benomyl phun hàng tuần lên cây cho đến khi đẩy lùi được triệu chứng.

❒ Bệnh mảng trắng: Do hạt khuẩn nhỏ gây ra, chủ yếu gây hại trên mầm mới của cây lan, những sợi khuẩn bắt đầu từ vỏ bao, lan đến mầm con, thân vẩy con và rễ con còn chưa ra khỏi đất, sau khi bị nhiễm bệnh, tổ chức của mầm con sẽ bị phân hủy, thấm ra chất dịch màu vàng và mục rữa. Phần gốc thân gần mặt đất của cây lan và phần rễ thịt thời kỳ đầu biến thành màu nâu rồi mục rữa, xuất hiện những sợi tơ khuẩn màu trắng lan ra chung quanh, khiến cây lan bị rụng chết, thậm chí tàn phá cả chậu lan.

☞ Biện pháp phòng trị: Khi phát hiện có bệnh, người trồng lan cần kịp thời thay chậu, làm sạch cây, cắt bỏ những rễ hư và dùng dung dịch sulphat đồng hoặc dung dịch RD20 rửa sạch cây lan, sau khi hong khô thì đem trồng lại với vật liệu trồng mới. Thời kỳ phát bệnh có thể dùng dung dịch Benlate hoặc bất cứ loại thuốc nào có chứa hoạt chất benomyl xịt cây lan, mặt chậu, tưới gốc lá và rễ. Rải than củi lên mặt chậu lan cũng có hiệu quả phòng trị nhất định.

Bệnh mảng trắng.

❒ Bệnh khô lá: Bệnh khô lá do Zhu-pan-bao theo mùa gây ra theo mùa. Thời kỳ đầu phát bệnh, trên lá xuất hiện những chấm nhỏ màu nâu đỏ, sau đó nhanh chóng lan ra, thành đốm bệnh hình tròn, đốm bệnh phát sinh ở mép lá thì có hình bán nguyệt. Những đốm bệnh thời kỳ đầu có màu nâu nhạt dạng dịch đính, cạnh mép của đốm bệnh ở thời kỳ sau biến thành màu nâu đỏ, làm cho lá lan bị khô với diện tích lớn, ảnh hưởng nghiêm trọng đến vẻ thẩm mỹ, có thể nhanh chóng dẫn đến chết cây.

Bệnh khô lá.

Bệnh đốm tròn.

☞ Biện pháp phòng trị: Người trồng lan nên kịp thời cắt bỏ bệnh và dọn sạch những lá rụng. Phòng trị bệnh bằng thuốc thì thể dùng Zineb 0,2%, Truban, Banort hoặc Benlat 0,1% phun xịt.

❒ Bệnh đốm tròn: Bệnh đốm ở lan do shui-xian-da-he-ban-ju gây ra. Đốm bệnh hình tròn, màu đen, ở hai mặt lá đều lõm xuống Đỉnh lá, mép lá, chính giữa và phần gốc lá đều có thể phát sinh. Kh bệnh nặng, toàn bộ lá trải đầy những đốm đen và khô chết. Đốm bệnh xuất hiện trên lá, đốm bệnh ở trung tâm hiện rõ, từ đốm bện ở trung tâm lan tỏa ra chung quanh, sản sinh ra nhiều đốm bện nhỏ, đốm bệnh ở trung tâm có hình bầu dục, màu nâu đen, mé ngoài màu nâu đỏ, tổ chức lá chung quanh đốm bệnh đều bị vàng.

☞ Biện pháp phòng trị: Kịp thời cắt bỏ, dọn sạch lá bệnh giảm thiểu mầm bệnh; Có thể dùng Truban, Banort, Zineb 0,2% hoặc Benlat 0,1% phun xịt.

❒ Bệnh mốc: Còn gọi là bệnh đốm mốc, do khuẩn mốc xâm nhập vào lá gây ra. Bệnh thường phát ở mặt lưng của lá, khi phát bệnh thường phát sinh những đốm màu vàng cam dạng đốm mốc sét trên lá, làm ảnh hưởng đến giá trị thưởng thức vẻ đẹp và sự sinh trưởng bình thường của cây. Bệnh thường phát sinh vào mùa hè nóng bức. Khi nhà kính trồng lan không thông gió lan rất dễ phát sinh bệnh mốc.

☞ Biện pháp phòng trị: Cắt bỏ những lá bị bệnh nặng, sau khi tưới nước kịp thời thổi, hong khô lá lan, khống chế bệnh tình không cho lan tràn. Phòng trị bằng thuốc thì có thể dùng Benlat 0,1% hoặc bất cứ loại thuốc nào có chứa hoạt chất benomyl pha loãng phun xịt.

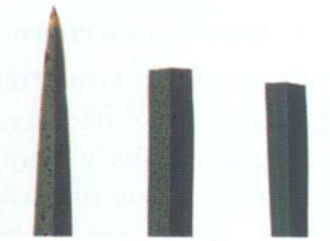
❒ Bệnh khô héo: Do nấm Fusarium exysporcionSch gladidi Massey gây ra. Khi phát bệnh, lá biến thành màu vàng úa, thân vẩy giả teo nhỏ và cong gập, teo lại biến thành màu đen, cuối cùng gây mục rữa hệ rễ, cả cây lan con sẽ khô héo mà chết. Bệnh khô héo là bệnh gây hại nghiêm trọng cho hoa lan, đặc biệt phát bệnh nghiêm trọng trên giống lan mực.

☞ Biện pháp phòng trị: Người trồng lan cố gắng dùng vật liệu tươi mới để trồng. Trước khi trồng, bạn có thể dùng thuốc tím 0,1% tưới rễ, thân và phần gốc thân của cây lan con khoảng 10-15 phút, sau khi hong khô 1-2 ngày thì đem trồng. Thời kỳ đầu khi lan phát

bệnh, bạn dùng thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1%, Sumithion 0,05% hoặc lá ổi, lá thầu dầu, lá sồi đun sôi rồi lọc lấy nước để nguội phun vào gốc và rễ.

2. Bệnh hại do vi khuẩn

Vi khuẩn gây hại trên lan đa số là pseudomonas marginata Mecull. Những loại vi khuẩn này ký sinh trên cây lan, sản sinh ra chất độc, dẫn đến thối rữa, khiến tổ chức cây bị chết và các bó ống dẫn bị tắt nghẽn, gây ra ung bướu, làm hại cây lan.

Bệnh mốc.

❒ Bệnh mục chồi: Do vi khuẩn ruan-fu-ou-shi-gan-jun xâm nhập gây ra. Trên lá bị nhiễm trùng thời kỳ đầu, xuất hiện những chấm nhỏ màu vàng dạng dịch dính, dần dần biến thành màu nâu hoặc gần như màu đen. Chấm bệnh sẽ nhanh chóng to ra, thậm chí che phủ hết bề mặt lá, giai đoạn phát triển cuối cùng là những mảng mục rữa mềm nhũn, có mùi thối. Vào đầu mùa hè trời mưa râm, chồi con của loài lan kiến, lan mực dễ nhiễm bệnh này nhất, khi nghiêm trọng bệnh có thể làm chồi non thối rữa, gây chết cây, đồng thời nhiễm trùng thân vẩy giả, khiến thân teo tóp mềm nhũn, dần dần bị thối rữa, gây hại cho cả chậu lan.

Bệnh khô héo.

☞ Biện pháp phòng trị: Người trồng lan kịp thời cắt bỏ lá bệnh, dùng dung dịch permanganicum kalium 0,1 - 0,5% ngâm cây lan 5 phút, rồi rửa sạch bằng nước; Cũng có thể dùng các thuốc sát khuẩn như Boocđô 1%, streptomycin dùng trong nông nghiệp phun xịt.

Bệnh mục chồi.

❒ Bệnh mục nâu do vi khuẩn: Mầm bệnh là vi khuẩn biao-lan-ou-shi. Thời

kỳ đầu nhiễm trùng, trên mặt lá xuất hiện những chấm nhỏ màu vàng dạng dịch dính, sau đó biến thành màu hạt dẻ và nhanh chóng lan rộng ra, khiến lá, thậm chí cả cây bị chết. Trong môi trường nhiệt độ cao, độ ẩm cao lan dễ bị nhiễm bệnh này.

☞ Biện pháp phòng trị: Người trồng lan phải cắt bỏ lá bệnh, khử trùng môi trường, dùng dung dịch streptomycin dùng trong nông nghiệp 200ml/m^3 xịt lên cây bệnh.

3. Bệnh hại do virus

Bệnh hại do virus trên hoa lan còn gọi là bệnh Bai-la-si. Virus ký sinh trong tế bào cây, có hiệu suất sinh sôi nảy nở cao. Sự nguy hại của nó là phá vỡ quy trình sinh học bình thường của tế bào mà nó ký sinh. Trong thân cây lan, virus phá hủy chất diệp lục của tế bào làm cho tế bào mất đi chất diệp lục, tổ chức lá bị vàng hoặc hoại tử, trên bề mặt lá bị bệnh lõm xuống, có màu trắng vàng hoặc màu xanh nhạt, khiến người chơi lan dễ nhận lầm là lá nghệ thuật kiểm đốm vằn. Tính di truyền của loại virus này rất mạnh, là kẻ thù lớn hiện nay của hoa lan, nghành thực vật học vẫn chưa có loại thuốc hữu hiệu có thể tiêu diệt mầm bệnh, vì vậy chỉ có thể phòng chứ không trị.

☞ Biện pháp phòng trị: Một là người trồng lan cố gắng không đến vườn lan có mầm bệnh virus để mua cây con. Khi mua cây lan con, phải xem xét cẩn thận xem có triệu chứng đốm bệnh hay không, tốt nhất là chọn mua cây con trồng liền đời mẹ con. Vì cây lan mẹ ẩn giấu mầm bệnh thường dễ phát hiện, và sau khi cây lan con trổ lá thì việc có đốm bệnh hay không rất rõ ràng, có thể nhận biết ngay. Hai là một khi đã phát hiện thấy cây lan nhiễm virus thì bạn nên kịp thời dọn sạch đem đi đốt, và vứt bỏ vật liệu trồng, dùng dung dịch NaOH hoặc Formalin 2% khử trùng chậu trồng lan, dụng cụ, giá đỡ.... Ba là phải khử trùng nghiêm ngặt dao, để tránh truyền nhiễm qua đường dao kéo. Một cây

Bệnh do virút.

kéo có thể đem virus truyền khắp vườn lan. Phương pháp khử trùng là: đem dao kéo đã dùng rửa sạch phơi khô, sau đó ngâm trong dung dịch NaOH hoặc Formalin 2% trong 6 giây trở lên, hoặc ngâm trong cồn một lát, rồi dùng lửa hơ vài giây. Bốn là tiêu diệt vật trung gian truyền nhiễm. Côn trùng cắn cây lan bị bệnh có thể mang virus đến truyền cho cây lan khoẻ mạnh, vì vậy bạn nên kết hợp giữa phòng bệnh do virus với việc phòng trị sâu gây hại. Năm là bón thuốc hóa học, phân hóa học, dùng thuốc bón phân không đúng cũng dễ dẫn đến phát bệnh hại do virus. Sáu là chú ý giữ cho nhà kính, lều trồng lan thông gió chiếu sáng, không khí trong nhà trồng lan quá khô hạn và oi bức cũng khá dễ phát sinh bệnh hại do virus.

2. PHÒNG TRỊ ĐỘNG VẬT THÂN MỀM VÀ SÂU HẠI HOA LAN

Côn trùng gây hại cho hoa lan chủ yếu có hai mặt, một là hút lấy dịch lá lan, dẫn đến lá cây lan con quăn teo, phát vàng, khô héo thậm chí chết đi. Hai là truyền mầm bệnh virus gây hại cho cây lan. Vì vậy phòng trị sâu hại lan là rất quan trọng đối với người trồng lan. Côn trùng và động vật thân mềm nguy hại chủ yếu có mấy loại sau đây:

1. Bọ cánh cứng: Bọ cánh cứng còn gọi là sâu kén, chủ yếu ký sinh trên lá, kén sâu có màu trắng hoặc chất tiết ra có màu khác (gọi là vỏ kén), dễ phân biệt. Bọ cánh cứng không chỉ hút chất dịch lá mà còn mang đến bệnh hại, ảnh hưởng tác dụng quang hợp.

☞ Biện pháp phòng trị: Bắt bọ cánh cứng, dùng bàn chải chải xong thì dùng nước rửa sạch. Phòng trị bằng thuốc thì có thể xịt thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1% hoặc Sumithion 0,05%. Cải thiện điều kiện thông gió, tránh nhiệt độ cao, độ ẩm cao, có thể ngăn chặn sâu lan tràn.

2. Kế mã: Kế mã là một trong những loại sâu hại lan nghiêm trọng. Nhộng hoặc sâu trưởng thành hút mầm lá, mầm hoa, dịch nhị, ảnh hưởng nghiêm trọng đến cây lan con, sự sinh trưởng cuống hoa, thậm chí làm cây con, cuống hoa khô héo, cánh hoa quăn teo khô lại.

☞ Biện pháp phòng trị: Dùng các loại thuốc như thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1% hoặc Sumithion 0,05% phun xịt. Do sâu kế mã sinh sôi nảy nở rất nhanh, trong thời kỳ cây phát triển mạnh, bạn nên kiên trì mỗi 10 ngày thì phun thuốc 1 lần,

3. Phun thuốc phải toàn diện; đều; bao gồm mặt lá, lưng lá, mép chậu, bề mặt đất đều phải phun khắp.
4. Không được sử dụng một loại thuốc lâu dài, nên dùng xen kẽ nhiều loại thuốc để tránh tình trạng lờn thuốc, ảnh hưởng đến hiệu quả phòng trị.
5. Thuốc trừ sâu phần nhiều có chứa độc tính, khi sử dụng nên chú ý giữ an toàn cho sức khỏe.

THUỐC PHÒNG TRỊ SÂU BỆNH THƯỜNG THẤY Ở HOA LAN

Sâu bệnh		Thuốc phòng trị và nồng độ pha loãng
Nấm gây bệnh	Bệnh nhiệt thán	Benlat 0,1% (trị), Zineb 0,2%; lưu huỳnh – vôi 0,3%, Truban hoặc Banort.
	Bệnh đốm đen	Boocđô 1% (thời kỳ đầu cắt bỏ lá bệnh); dùng Benlate hoặc bất cứ loại thuốc nào có chứa hoạt chất benomyl phun hàng tuần lên cây.
	Bệnh mảng trắng	Dùng dung dịch sulphat đồng hoặc dung dịch RD20 rửa sạch cây lan; khi bệnh dùng Benlate hoặc bất cứ loại thuốc nào có chứa hoạt chất benomyl phun hàng tuần lên cây.
	Bệnh khô lá	Zineb 0,2%, Truban, Banort hoặc Benlat 0,1%.
	Bệnh đốm tròn	Truban, Banort, Zineb 0,2% hoặc Benlat 0,1%.
	Bệnh mốc	Benlate hoặc bất cứ loại thuốc nào có chứa hoạt chất benomyl phun hàng tuần lên cây.
	Bệnh khô héo	Thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1%, Sumithion 0,05% hoặc lá ổi, lá thầu dầu, lá sồi đun sôi rồi lọc lấy nước để nguội phun vào gốc và rễ.
Vi khuẩn gây bệnh	Bệnh mục chồi	Borate 0,01%, permanganicum kalium 0,1-0,5%; Boocđô 1% hoặc streptomycin dùng trong nông nghiệp.
	Bệnh mục nâu do vi khuẩn	Streptomycin dùng trong nông nghiệp.
Sâu bệnh	Bọ cánh cứng	Thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1% hoặc Sumithion 0,05%.
	Rận hồng	Thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1%, Sumithion 0,05%.
	Ve	Thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1%, Sumithion 0,05%.
	Kế mã	Thuốc sữa Perrisor Rogor 0,2%, DDVP 0,1%, Sumithion 0,05%.
	Ốc sên	Thạch tín hoặc thuốc trừ sâu trộn với thức ăn hoặc rải vôi sống chặn đường đi.

HẾT

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU 3

CHIÊM NGƯỠNG LAN

I. HÌNH DÁNG CỦA LAN 5
1. Rễ 5
2. Thân 6
3. Lá 7
4. Hoa 8
II. SỰ BIẾN DỊ CỦA HOA LAN 10
1. Hoa lan nghệ thuật 10
2. Lá lan nghệ thuật 14
3. Dáng lan nghệ thuật 16
III. THƯỞNG THỨC LAN 17
1. Hương thơm quyến rũ 18
2. Lá nhiều màu nhiều dạng 18
3. Đóa hoa biến hóa muôn hình vạn trạng 19
4. Các chủng loại lan độc đáo 20
IV. THƯỞNG THỨC CÁC GIỐNG LAN NỔI TIẾNG 20
1. Lan xuân 20
2. Lan cánh sen 31
3. Xuân kiếm 33
4. Lan huệ 35
5. Kiến lan 38
6. Hàn lan 57
7. Lan mực 63

CHƯƠNG NUÔI TRỒNG

I. TẬP TÍNH SINH TRƯỞNG CỦA HOA LAN . 87
II. CHUẨN BỊ NHÀ TRỒNG LAN VÀ CÁC THIẾT BỊ KHÁC 88
1. Dựng nhà trồng lan 88
2. Lắp đặt các thiết bị điều tiết độ ẩm, nhiệt độ của nhà trồng lan 89
3. Phương pháp làm giá để chậu 91
III. CHUẨN BỊ CHẬU LAN, CÂY TRỒNG LAN VÀ DỤNG CỤ TRỒNG LAN 92
1. Chọn chậu lan 92
2. Pha chế vật liệu trồng cây 93
3. Chuẩn bị dụng cụ trồng 94
IV. CHIẾT NHÁNH LAN (THAY CHẬU) ... 95
1. Thời gian chiết nhánh 95
2. Xác định số cây con 95
3. Trình tự chiết nhánh 95
4. Những điều cần chú ý khi chiết nhánh 97
V. TƯỚI NƯỚC 98
1. Xác định lượng nước tưới 98
2. Xử lý nước 99
3. Thời gian và phương pháp tưới nước .. 100
VI. BÓN PHÂN CHO LAN 100
1. Chọn phân bón 101
2. Phương pháp bón phân 102
3. Những điều nên chú ý khi bón phân ... 102
VII. PHÒNG TRỊ SÂU BỆNH Ở HOA LAN .. 103
1. Phòng trị bệnh hại hoa lan 103
2. Phòng trị động vật thân mềm và sâu hại hoa lan 109
3. Những điều người trồng lan nên chú ý khi phòng trị sâu bệnh hại lan 110
4. Thuốc phòng trị sâu bệnh thường thấy ở hoa lan 111

VÀI NÉT VỀ TÁC GIẢ

Lưu Chấn Long: người huyện An Khê tỉnh Phúc Kiến; hiện là Hội trưởng Hiệp hội hoa lan Trung Quốc; đã đăng nhiều bài báo và trao đổi giao lưu ở các cuộc hội thảo khoa học về trồng và thưởng thức lan nghệ thuật; đã phát hành VCD ***"Nuôi trồng và chiêm ngưỡng hoa lan".***

Hơn 10 năm qua, ông Lưu Chấn Long đã dồn tâm sức cho việc trồng lan. Giống mai lớn Mân Nam do ông nuôi trồng đạt huy chương vàng tại cuộc triển lãm hoa lan Trung Quốc lần thứ 10, huy chương vàng trong hội triển lãm ***rừng rậm với hoa cỏ*** của tỉnh Phúc Kiến; giống lan mực nghệ thuật hoa đỏ lá hồng đạt huy chương vàng tại hội triển lãm hoa cỏ Hải Hiệp lần thứ nhất; giống lan mực mới đưa từ núi xuống đạt huy chương bạc trong hội triển lãm hoa lan Trung Quốc lần thứ 6; lan mực giống lùn lá to đạt huy chương đồng về chuyên đề hoa lan trong cuộc triển lãm hoa thế giới ở Côn Minh.

$615 6.5

Phát hành tại:

nhà sách QUỲNH MAI

484 NGUYỄN THỊ MINH KHAI - Q.3 - TP.HCM
ĐT: 8304393-8888183 *FAX: 84.8.8304393
Email: saigonbook@hcm.fpt.vn

Giá 45.000đ